ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑ 2021-2027

ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ, ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ, ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ (Σύμβαση 362579/22.9.2025)

ΠΕ1. Διεξαγωγή Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης

Π.1.4.1 Αναθεωρημένο Κείμενο Βάσης για το Αγροτοδιατροφικό Σύμπλεγμα

.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ 2021-2027
Βιώσιμη Ανάπτυξη για Όλους

Ταυτότητα εγγράφου

Καθεστώς διάχυσης:

Η χρήση του παρόντος εγγράφου επιτρέπεται υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις της Διεθνούς Δημόσιας Άδειας Creative Commons Αναφορά 4.0 (Creative Commons Attribution 4.0 International Public License) με αναφορά στην πηγή.

Χρηματοδότηση:

Η σύμβαση 362579/22.9.2025 περιλαμβάνεται στο υποέργο No.1 της Πράξης: «Μηχανισμός παρακολούθησης, υποστήριξης, ενημέρωσης και σύνδεσης επιχειρήσεων με ερευνητικούς φορείς για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και καινοτομίας στη Θεσσαλία» η οποία έχει ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027» με κωδικό MIS 6017492 και χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΤΠΑ) και από εθνικούς πόρους μέσω του ΠΔΕ.

Έκδοση	*Ημερομηνία*	*Αλλαγές*
1.0	22.10.2026	Αρχική Έκδοση πριν το 2ο γύρο της ΔΕΑ

Πίνακας Περιεχομένων

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΓΓΡΑΦΟΥ 2

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ 3

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ 4

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ 5

2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ 6

2.1 Εξελιξεις στην ευρωπαϊκη στρατηγικη 6
2.2 Η κατασταση του τομεα στη Θεσσαλια και οι προκλησεις για το 2030 9
2.2.1 Ανάλυση οικονομικών λογαριασμών γεωργίας 9
2.2.2 Επιχειρηματική διάρθρωση 15
2.2.3 Εξαγωγές 16
2.2.4 Παραγωγή γνώσης 17
2.2.5 Πηγές Μοναδικότητας 17
2.2.6 Υποδομές και υποστηρικτικές δομές 19
2.2.7 Ανάλυση SWOT 19

3 ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2021-2026 21

3.1 Αναλυση ανα εργαλειο πολιτικης 21
3.2 Δρασεις ερευνας & καινοτομιας 22
3.2.1 Ανάλυση ανά περιοχή παρέμβασης 25
3.3 Δρασεις υποστηριξης της ανταγωνιστικοτητας των επιχειρησεων 26

4 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 28

4.1 Συνοψη αναγκων 28
4.2 Περιφερειακες Απολησεις ΕΤΑΚ για το Προγραμμα Θεσσαλια 2021-2027 32
4.2.1 Ανάπτυξη καινοτόμων τροφίμων και ποτών 32
4.2.2 Βελτίωση της προστιθέμενης αξίας της γεωργικής παραγωγής 33
4.2.3 Διατήρηση-αξιολόγηση-ανάδειξη-βελτίωση του γενετικού υλικού γηγενών φυτών και αυτοχθόνων φυλών 34
4.2.4 Καινοτόμες διαδικασίες βιώσιμης παραγωγής στη βιομηχανία τροφίμων και ποτών 35
4.2.5 Εξασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας & της ασφάλειας των τροφίμων 36
4.3 Προτεραιοτητες στηριξης της ανταγωνιστικοτητας των επιχειρησεων απο το Προγραμμα Θεσσαλια 2021-2027 38
4.3.1 Τεχνολογικός εκσυγχρονισμός 38
4.3.2 Υποστήριξη της ανάπτυξης νέων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας 38
4.3.3 Υποστήριξη της μετάβασης από παρακμάζουσες δραστηριότητες σε νέες 39
4.3.4 Παράπλευρη διαφοροποίηση 39
4.3.5 Αειφορία, ανθεκτικότητα και υποστήριξη της Πράσινης Μετάβασης 40
4.3.6 Ψηφιακός Μετασχηματισμός 40
4.3.7 Δεξιότητες & Ανθρώπινοι Πόροι 41
4.4 Εργαλεια πολιτικης 43
4.5 Ζητηματα θεσμικου και κανονιστικου πλαισιου 43

Συντομογραφίες και ακρωνύμια

Ακρωνύμιο/Συντομογραφία	*Πλήρης Περιγραφή*
ΔΕΑ	Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης
ΕΚΤ+	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο +
ΕΣΕΕ	Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης 2021-2027 (ΦΕΚ Β' 3359/30.06.2022)
ΕΤΑΚ	Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΥΔ	Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Μηχανισμός	Η πράξη «Μηχανισμός παρακολούθησης, υποστήριξης, ενημέρωσης και σύνδεσης επιχειρήσεων με ερευνητικούς φορείς για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και καινοτομίας στη Θεσσαλία» η οποία έχει ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027» και έχει λάβει κωδικό MIS 6017492
ΜΟΝ-ΕΣΕΕ	Μονάδα Προγραμματισμού, Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών
ΟΠΣΚΕ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Κρατικών Ενισχύσεων
ΠΕΠΘ	Πρόγραμμα Θεσσαλία 2021-2027
ΠΣΕΕ	Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (δηλ., RIS3Thessaly)
ΠΣΕΚ	Περιφερειακό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας
RIS3	Research & Innovation Strategy for Smart Specialisation (Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση)

1 Εισαγωγή

Το παρόν Κείμενο Βάσης παρουσιάζει τις προτάσεις του Μηχανισμού Υποστήριξης της RIS3Thessaly για τον τομέα προτεραιότητας «**Αγροδιατροφικό Σύμπλεγμα**» εν όψει του 2ου γύρου της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης στη Θεσσαλία.

Αποτελεί επικαιροποίηση του κειμένου βάσης που είχε συνταχθεί από την αντίστοιχη Θεματική Ομάδα Εργασίας το Μάιο του 2024, με ενημερωμένα δεδομένα για την ευρωπαϊκή στρατηγική, τη εξέλιξη των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις αλυσίδες αξίας του τομέα προτεραιότητας, και με δεδομένα από το Σύστημα Παρακολούθησης της RIS3Thessaly για τις δράσεις ΕΤΑΚ και ανταγωνιστικότητας.

Αντικείμενο του 2ου κύκλου της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης που θα τροφοδοτηθεί από το παρόν Κείμενο Βάσης είναι, πρώτον, να ανασκοπηθούν οι περιφερειακές απολήξεις της RIS3Thessaly υπό το φως των αλλαγών στην πολιτική για τον τομέα προτεραιότητας από το 2024 μέχρι και σήμερα, και δεύτερον, λαμβάνοντας υπόψη χρηματοδότηση προς τον τομέα προτεραιότητας από τις δράσεις του ΕΣΠΑ 2021-2028, να προσδιοριστούν τα εργαλεία πολιτικής που θα πρέπει να δρομολογηθούν από το Πρόγραμμα Θεσσαλία 2021-2027 στα τέλη του 2026 μέχρι την καταληκτική ημερομηνία της 31ης Δεκεμβρίου 2029, ώστε να καλυφθούν οι μη δεσμευμένοι πόροι του στον στόχο πολιτικής «Μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού και της περιφερειακής ψηφιακής συνδεσιμότητας».

2 Στρατηγική ανάλυση

2.1 Εξελίξεις στην ευρωπαϊκή στρατηγική

Από το 2020 μέχρι σήμερα η ευρωπαϊκή πολιτική για το αγροδιατροφικό σύμπλεγμα έχει μεταβληθεί ουσιωδώς. Η αφετηρία ήταν η στρατηγική Farm to Fork του 2020, η οποία αντιμετώπιζε το σύστημα τροφίμων κυρίως ως πεδίο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας: μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος, περιορισμός φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων, αύξηση της βιολογικής γεωργίας, υγιεινότερα πρότυπα κατανάλωσης, κυκλικότητα και μετάβαση ολόκληρης της αλυσίδας από την πρωτογενή παραγωγή έως τον καταναλωτή.

Έξι χρόνια αργότερα, αυτή η περιγραφή είναι ανεπαρκής. Η σημερινή ευρωπαϊκή προσέγγιση εξακολουθεί να διατηρεί τους στόχους βιωσιμότητας, αλλά τους εντάσσει σε ένα διαφορετικό στρατηγικό πλαίσιο: **ανταγωνιστικότητα, επισιτιστική ασφάλεια, οικονομική βιωσιμότητα των παραγωγών, ανθεκτικότητα των αλυσίδων αξίας, μείωση κρίσιμων εξαρτήσεων, τεχνολογική καινοτομία και βιομηχανική κλιμάκωση**. Η νέα στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας της ΕΕ για τον αγροδιατροφικό τομέα, που υιοθετήθηκε την 8η Σεπτεμβρίου 2026, αποτυπώνει χαρακτηριστικά τη νέα λογική: η ΕΕ δηλώνει ότι δεν αρκεί πλέον να παράγει επιστημονική γνώση· πρέπει να οδηγεί την καινοτομία από την έρευνα στη δοκιμή, την επένδυση, την εμπορική αξιοποίηση και την ευρεία υιοθέτηση.

Συγκεκριμένα, στις **8 Σεπτεμβρίου 2026** η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε τη νέα στρατηγική προσέγγιση για την Έρευνα και Καινοτομία (Ε&Κ) στη γεωργία, τη δασοκομία, τις αγροτικές περιοχές και τα συστήματα τροφίμων με ορίζοντα το 2040. Η προσέγγιση οργανώνεται σε δύο στενά συνδεδεμένα πλαίσια: το **AgRI 2040**, που αφορά κυρίως τη γεωργία, τη δασοκομία και τις αγροτικές περιοχές, και το **Food 2040**, που καλύπτει το συνολικό σύστημα τροφίμων, συμπεριλαμβανομένων της μεταποίησης, διανομής, κατανάλωσης, αλιείας και υδατοκαλλιέργειας. Τα δύο πλαίσια συνιστούν ενιαία στρατηγική και όχι δύο ανεξάρτητες πρωτοβουλίες. Επικαιροποιούν αντίστοιχα τη στρατηγική της ΕΕ για τη γεωργική έρευνα και καινοτομία του 2016 και το πλαίσιο **Food 2030**.

Η σημαντικότερη καινοτομία του AgRI 2040/Food 2040 δεν βρίσκεται μόνο στις θεματικές προτεραιότητες αλλά στον **τρόπο με τον οποίο η ΕΕ αντιλαμβάνεται πλέον την καινοτομία**. Η νέα προσέγγιση ξεκινά από τη διαπίστωση ότι η Ευρώπη διαθέτει ισχυρή επιστημονική βάση, αλλά δεν μετατρέπει επαρκώς τη γνώση αυτή σε νέες τεχνολογίες, προϊόντα, υπηρεσίες, επιχειρήσεις και λύσεις που εφαρμόζονται σε μεγάλη κλίμακα. Επομένως, η πολιτική Ε&Κ διευρύνεται από τη χρηματοδότηση της έρευνας προς την υποστήριξη **ολόκληρης της διαδρομής της καινοτομίας**: παραγωγή γνώσης, πειραματισμός και δοκιμή, επίδειξη, επένδυση, κανονιστική μάθηση, είσοδος στην αγορά, κλιμάκωση και ευρεία υιοθέτηση.

Η αλλαγή αυτή συνδέει άμεσα την πολιτική Ε&Κ με το **Vision for Agriculture and Food**, αλλά και με τις ευρύτερες ευρωπαϊκές προτεραιότητες για ανταγωνιστικότητα, στρατηγική αυτονομία, preparedness, life sciences και βιοοικονομία. Η καινοτομία δεν αντιμετωπίζεται επομένως μόνο ως μέσο επίτευξης περιβαλλοντικών στόχων, αλλά ως βασικός μηχανισμός ενίσχυσης της **παραγωγικότητας, ανταγωνιστικότητας και ανθεκτικότητας** του ευρωπαϊκού αγροδιατροφικού συστήματος.

Οι AgRI 2040 και Food 2040 οργανώνονται γύρω από έξι κοινές προτεραιότητες.

1. **Ανταγωνιστικότητα, startups και scaleups.** Στόχος είναι η ενίσχυση του οικοσυστήματος καινοτομίας και ιδιαίτερα η μετατροπή ερευνητικών αποτελεσμάτων σε εμπορεύσιμες λύσεις. Δίνεται μεγαλύτερο βάρος σε startups, scaleups, ΜΜΕ και στην προσέλκυση επενδύσεων, ώστε η ευρωπαϊκή επιστημονική γνώση να οδηγεί περισσότερο σε παραγωγικές εφαρμογές.
2. **Επισιτιστική ασφάλεια, ανθεκτικότητα και ετοιμότητα.** Η E&K πρέπει να αυξάνει την ικανότητα πρόβλεψης και αντιμετώπισης διαταραχών, να μειώνει κρίσιμες εξαρτήσεις από εισροές και τεχνολογίες και να καθιστά τις αγροδιατροφικές αλυσίδες περισσότερο ανθεκτικές σε κλιματικούς, γεωπολιτικούς και οικονομικούς κινδύνους.
3. **Φυσικοί πόροι και κυκλικότητα.** Περιλαμβάνονται η διαχείριση εδάφους και νερού, η κλιματική προσαρμογή και ανάσχεση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, η βιοποικιλότητα, η αποδοτικότητα πόρων και η μετάβαση σε κυκλικά παραγωγικά συστήματα.
4. **Ασφάλεια τροφίμων και ζωοτροφών, διατροφή και υγεία.** Η έρευνα πρέπει να υπηρετεί παράλληλα την ασφάλεια και ακεραιότητα της αλυσίδας τροφίμων, τη διατροφική ποιότητα και τη δημόσια υγεία.
5. **Δικαιοσύνη (fairness).** Η νέα στρατηγική εισάγει πιο καθαρά την οικονομική και κοινωνική διάσταση της μετάβασης: δίκαιες και ανθεκτικές αλυσίδες αξίας και δικαιότερη κατανομή των ωφελειών της καινοτομίας μεταξύ παραγωγών, επιχειρήσεων, περιοχών και γενεών.
6. **Διεθνής συνεργασία.** Διατηρείται η ανάγκη συνεργασίας με διεθνείς εταίρους γύρω από κοινά προβλήματα και ερευνητικές προτεραιότητες.

Τις έξι προτεραιότητες υποστηρίζουν τρεις οριζόντιες υποστηρικτικές δραστηριότητες: **διακυβέρνηση**, **τεχνολογίες** και **εδαφική προσέγγιση**. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στα δεδομένα, την τεχνητή νοημοσύνη και τη βιοτεχνολογία, αλλά και στην προσαρμογή των λύσεων στις διαφορετικές περιφερειακές και τοπικές συνθήκες. Η χωρική διάσταση αποτελεί συνεπώς οργανικό στοιχείο της νέας στρατηγικής και όχι απλώς μηχανισμό εφαρμογής.

Το **AgRI 2040** εξειδικεύει τη στρατηγική στη γεωργία, τη δασοκομία και τις αγροτικές περιοχές. Οι οκτώ αρχικές περιοχές δράσης είναι:

1. έδαφος, αγροοικοσυστήματα, νερό και θρεπτικά στοιχεία,
2. συστήματα φυτικής παραγωγής, φυτοϋγεία και πρωτεϊνούχες καλλιέργειες,
3. κτηνοτροφικά συστήματα, υγεία και ευζωία των ζώων,
4. βιοοικονομία στη γεωργία, τη δασοκομία και τις αγροτικές περιοχές,
5. πολυλειτουργικά δάση,
6. αγροτικές περιοχές, υπηρεσίες και ανανέωση γενεών,
7. ισχυρότερες αγροδιατροφικές αλυσίδες αξίας και
8. ψηφιοποίηση, τεχνητή νοημοσύνη και ρομποτική.

Οι θεματικές αυτές δεν παρουσιάζονται ως οριστικός κατάλογος χρηματοδότησης αλλά ως βάση για συνεχή **συνδημιουργία** με παραγωγούς, ερευνητές, επιχειρήσεις και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Η Επιτροπή δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στον ρόλο των γεωργών, δασοκαλλιεργητών και συμβούλων ως **χρηστών και συνδημιουργών** της καινοτομίας και όχι απλώς ως τελικών αποδεκτών ερευνητικών αποτελεσμάτων.

Παράλληλα, το AgRI 2040 επιχειρεί να γεφυρώσει συστηματικότερα **Horizon Europe και ΚΑΠ**, μεταξύ άλλων μέσω σύνδεσης Living Labs, συμβουλευτικών υπηρεσιών και Επιχειρησιακών Ομάδων. Αυτό σηματοδοτεί τη μετάβαση από μια γραμμική λογική σε ένα περισσότερο διαδραστικό μοντέλο όπου η ανάγκη του παραγωγού, η έρευνα, η δοκιμή σε πραγματικές συνθήκες και η διάχυση συνδέονται εξαρχής.

Το **Food 2040** συνεχίζει τη συστημική προσέγγιση του Food 2030, αλλά γίνεται σαφώς περισσότερο προσανατολισμένο στην εφαρμογή και στις επιπτώσεις. Δεν περιορίζεται στην πρωτογενή παραγωγή ή στη βιομηχανία τροφίμων: καλύπτει **μεταποίηση, συσκευασία, διανομή, λιανική, εστίαση, κατανάλωση, απόβλητα και ανακύκλωση**, καθώς και τα υδάτινα συστήματα τροφίμων.

Οι έξι περιοχές δράσης του Food 2040 αφορούν: τοποκεντρικά συστήματα τροφίμων, υγιεινή και βιώσιμη διατροφή, αποδοτική χρήση πόρων και μηδενική ρύπανση, ενδυνάμωση του καταναλωτή, κλιμάκωση καινοτομιών και επιχειρηματικών μοντέλων για δικαιότερα συστήματα τροφίμων, και υδρόβια τροφή.

Η σημαντική διαφορά από το Food 2030 είναι συνεπώς η αυξημένη έμφαση σε **επιπτώσεις, υιοθέτηση καινοτομιών, κλιμάκωση και ευρεία εφαρμογή**. Η Επιτροπή διατηρεί τη συστημική, πολυτομεακή και πολυσυμμετοχική λογική του Food 2030, αλλά επιχειρεί πλέον να συνδέσει στενότερα την παραγωγή γνώσης με τον πειραματισμό, την επένδυση και την αγορά.

Για την περιφερειακή πολιτική και ιδιαίτερα τη RIS3, το σημαντικότερο μήνυμα των AgRI 2040/Food 2040 είναι ότι η επιτυχία δεν μπορεί πλέον να αξιολογείται κυρίως από τον αριθμό ερευνητικών έργων ή νέων τεχνολογιών που αναπτύσσονται. Το κρίσιμο ερώτημα είναι **εάν η καινοτομία οδηγεί σε πραγματική μεταβολή των παραγωγικών συστημάτων και των αλυσίδων αξίας**.

Αυτό συνεπάγεται μετάβαση από γενικές θεματικές προτεραιότητες —όπως «γεωργία ακριβείας», «βιοοικονομία» ή «AI»— προς συγκεκριμένα προβλήματα και **διαδρομές μετασχηματισμού**. Η τεχνολογία λειτουργεί ως πρόσφορος όρος για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων όπως η έλλειψη νερού, το υψηλό κόστος εισροών, η χαμηλή παραγωγικότητα, ο κλιματικός κίνδυνος, η ανεπαρκής καθετοποίηση, η απώλεια προστιθέμενης αξίας ή αργή διάχυση καινοτομιών.

Παράλληλα, η ισχυρή αναφορά σε περιοχές και κοινότητες, ισχυρότερες αγροδιατροφικές αλυσίδες, Living Labs και πολυσυμμετοχικές προσεγγίσης καθιστά τη νέα στρατηγική ιδιαίτερα συναφή με τη λογική της έξυπνης εξειδίκευσης. Για περιφέρειες όπως η Θεσσαλία, υποδεικνύει ότι η RIS3 πρέπει να συνδέει περισσότερο συστηματικά τη ροή **έρευνα → επίδειξη → επένδυση → υιοθέτηση → κλιμάκωση**, αξιοποιώντας συμπληρωματικά εργαλεία RIS3/Πολιτικής Συνοχής, Horizon Europe, ΚΑΠ–AKIS και EIP Operational Groups.

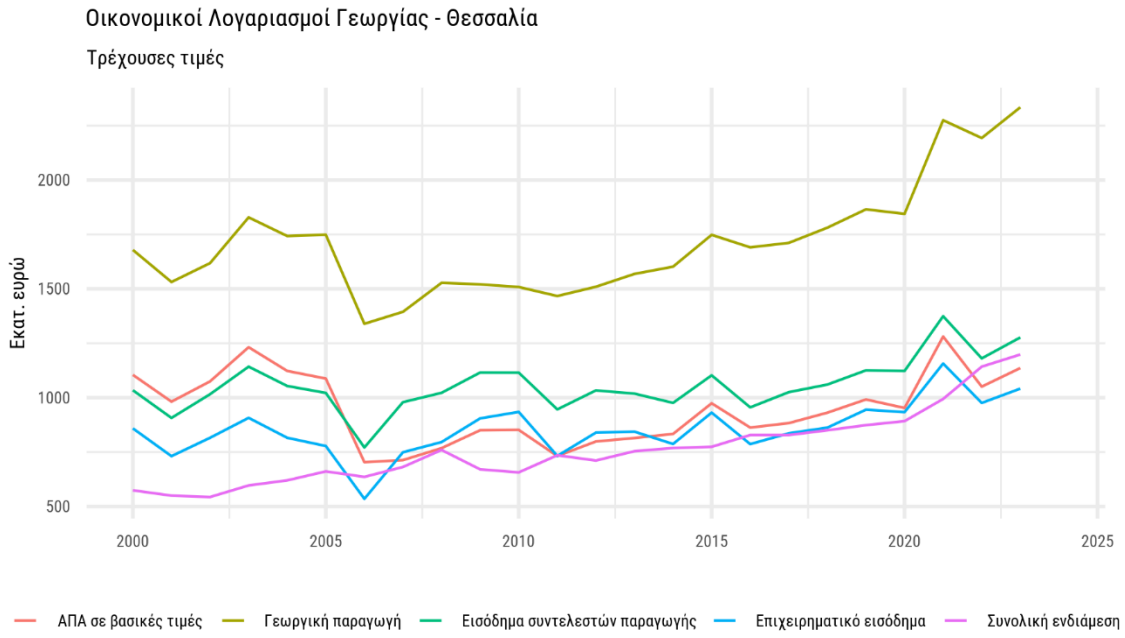
Συνολικά, το AgRI 2040/Food 2040 σηματοδοτεί τη μετάβαση της ευρωπαϊκής πολιτικής E&K από μια προσέγγιση που χρηματοδοτεί κυρίως την παραγωγή νέας γνώσης σε μία **πολιτική οργανωμένου παραγωγικού μετασχηματισμού μέσω της καινοτομίας**. Για τις περιφερειακές RIS3, αυτή είναι ίσως η σημαντικότερη αλλαγή: η έρευνα παύει να αποτελεί τον τελικό στόχο και γίνεται το πρώτο στάδιο μιας διαδρομής που πρέπει να καταλήγει σε ευρεία εφαρμογή, νέες επενδύσεις, ισχυρότερες αλυσίδες αξίας, μεγαλύτερη ανθεκτικότητα και μετρήσιμη βελτίωση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας.

Κατά συνέπεια, η περίοδος 2020–2026 μπορεί να ερμηνευθεί ως μετάβαση από μια προσέγγιση μετασχηματισμού του συστήματος τροφίμων βασισμένη στην Πράσινη Συμφωνία προς μια ολοκληρωμένη αγροδιατροφική στρατηγική ανταγωνιστικότητας και ανθεκτικότητας. Η αλλαγή δεν συνιστά εγκατάλειψη της πράσινης μετάβασης. Αποτελεί όμως σαφή αναπροσαρμογή της ιεράρχησης των στόχων, των εργαλείων πολιτικής και κυρίως του τρόπου με τον οποίο επιδιώκεται η μετάβαση.

2.2 Η κατάσταση του τομέα στη Θεσσαλία και οι προκλήσεις για το 2030

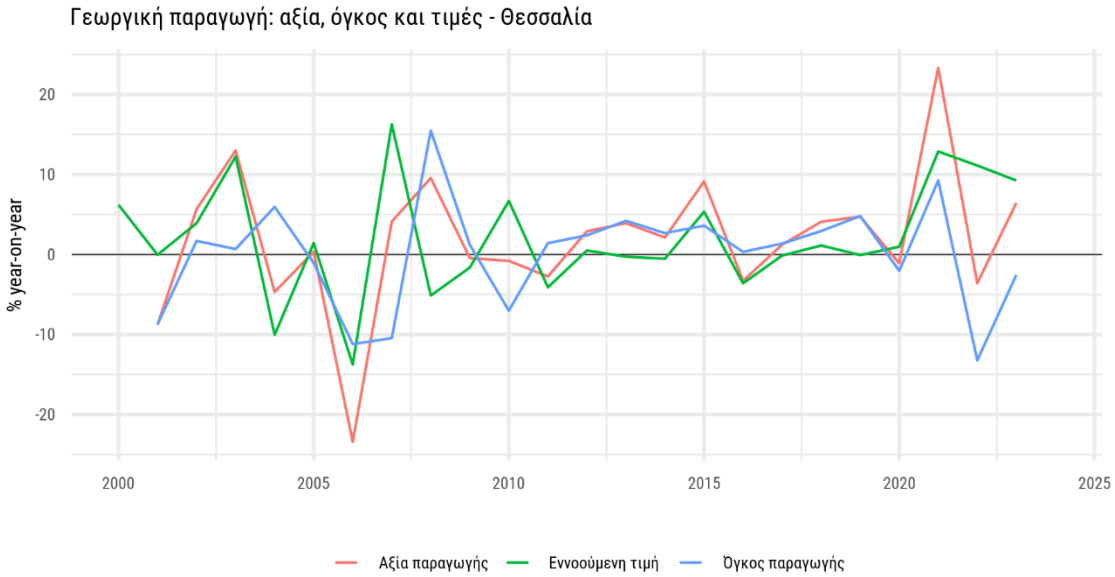
2.2.1 Ανάλυση οικονομικών λογαριασμών γεωργίας

Το Διάγραμμα 1 παρουσιάζει την εξέλιξη πέντε κύριων οικονομικών λογαριασμών γεωργίας για τη Θεσσαλία σε τρέχουσες τιμές από το 2000 μέχρι το 2023. Τα δεδομένα προέρχονται από τη Eurostat, χωρίς ωστόσο να έχουν αποτυπώσει τις επιπτώσεις των πλημμυρών Daniel/Ianos του 2023 και της εμφάνισης ζωονόσων μετά το 2024.

Διάγραμμα 1 Εξέλιξη κυρίων Οικονομικών Λογαριασμών Γεωργίας για τη Θεσσαλία (2000-2023). Πηγή: Eurostat.

Η γενική εικόνα δείχνει μια τάση για αύξηση της αξίας της γεωργικής παραγωγής («Παραγωγή του γεωργικού κλάδου δραστηριότητας») από το 2006 και μεταγενέστερα, από τα 1,34 δισ. ευρώ το 2006 στα 2,34 δισ. ευρώ το 2023. Από το 2019 μέχρι το 2023 αυξήθηκε κατά 25%. Παρόλ' αυτά, αν ληφθούν υπόψη οι ετήσιες μεταβολές του όγκου παραγωγής, της αξίας και των εννοούμενων τιμών (βλ. Διάγραμμα 2), είναι σαφές ότι την περίοδο 2010-2020 υπήρχε ετήσια αύξηση στον όγκο παραγωγής και στην αξία αυτής (με εξαίρεση το 2016), με τις μέσες τιμές να είναι περίπου σταθερές. Από το 2021 και μετά, η αύξηση της αξίας παραγωγής είναι μάλλον πληθωριστική, με τον όγκο της παραγωγής να μειώνεται.

Διάγραμμα 2 Ετήσιες μεταβολές στην αξία, τον όγκο και τις εννοούμενες τιμές της γεωργικής παραγωγής της Θεσσαλίας (2000-2020). Δεδομένα: Eurostat.

Η συνολική ενδιάμεση κατανάλωση, ένα μέγεθος που σχετίζεται με το κόστος αγαθών και υπηρεσιών που καταναλώνονται κατά την παραγωγική διαδικασία βαίνει επίσης αυξανόμενη με μεγαλύτερο ρυθμό σε σχέση με εκείνον της αξίας της γεωργικής παραγωγής. Το διάστημα από το 2019 μέχρι το 2023 αυξήθηκε κατά 37,15 %. Τα διαθέσιμα στοιχεία για το 2023 δείχνουν ότι το 38 % της ενδιάμεσης κατανάλωσης αφορούσε σε ζωοτροφές, το 24 % σε ενέργεια, το 9 % σε άλλα αγαθά και υπηρεσίες, το 7,5 % σε σπόρους και πολλαπλασιαστικό υλικό, και το 6 % σε λιπάσματα και εγγειοβελτιωτικό υλικό.

Το συνολικό εισόδημα των συντελεστών παραγωγής (εργασία τρίτων + γη + κεφάλαιο) βαίνει επίσης αυξανόμενο, με μικρότερους ρυθμούς. Το διάστημα από το 2019 μέχρι το 2023 αυξήθηκε κατά 13,44 %. Ο λόγος εισόδημα συντελεστών παραγωγής προς την αξία της γεωργικής παραγωγής υποχώρησε από 63% το 2015 σε 60% το 2019 και 54% το 2023.

Τέλος, το επιχειρηματικό εισόδημα, (ένα μέγεθος που συνεκτιμά τις αμοιβές της απλήρωτης εργασίας του αγρότη και της οικογένειάς του, την απόδοση της ιδιόκτητης γης και του ιδιόκτητου κεφαλαίου και το επιχειρηματικό κέρδος), αυξάνεται μεν, αλλά με ρυθμούς μικρότερους της αξίας παραγωγής. Το διάστημα από το 2019 μέχρι το 2023 αυξήθηκε κατά 10,24 %, από τα 936 εκατ. στα 1.041,5 εκατ. ευρώ.

Για τη συγκριτική αποτίμηση χρησιμοποιείται το 2023, το τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν ταυτόχρονα στοιχεία για τη Θεσσαλία και τις 13 ελληνικές Περιφέρειες (βλ. Πίνακας 1). Η Θεσσαλία συγκρίνεται αφενός με το σύνολο της Ελλάδας και αφετέρου με τα δύο άκρα της περιφερειακής κατανομής. Οι όροι «καλύτερη» και «χειρότερη» χρησιμοποιούνται μόνο όταν υπάρχει σαφής οικονομική κατεύθυνση του δείκτη. Στους δείκτες μισθολογικής διάρθρωσης, επιδοτήσεων και επενδυτικής έντασης η υψηλότερη ή χαμηλότερη τιμή δεν αποτελεί αυτομάτως καλύτερη οικονομική επίδοση και επομένως τα άκρα πρέπει να ερμηνεύονται ως διαρθρωτικά benchmarks και όχι ως κανονιστική κατάταξη.

Πίνακας 1 Συγκριτική αξιολόγηση Θεσσαλίας ως προς την Ελλάδα και τις λοιπές ελληνικές περιφέρειες για το 2023. (Δεδομένα Eurostat).

Δείκτης	*Θεσσαλία*	*Ελλάδα*	*Σχετική θέση*	*Καλύτερη επίδοση*	*Χειρότερη επίδοση*
Ενδιάμεση κατανάλωση / Αξία παραγωγής	51,3%	52,1%	7η	36,7% (Πελοπόννησος)	92,2% (Ήπειρος)
ΑΠΑ/Αξία παραγωγής	48,7%	47,9%	7η	63,3% (Πελοπόννησος)	7,8% (Ήπειρος)
Εισόδημα συντελεστών παραγωγής / Αξία παραγωγής	54,7%	52,3%	7η	65,9% (Πελοπόννησος)	14,3% (Ήπειρος)
Επιχειρηματικό εισόδημα / Αξία παραγωγής	44,6%	41,7%	7η	57,7% (Πελοπόννησος)	3,6% (Ήπειρος)
Σύνολο επιδοτήσεων / Αξία παραγωγής	17,0%	17,0%	5η	10,7% (Πελοπόννησος)	44,1% (Β. Αιγαίο)

Από τα δεδομένα που δείχνει ο Πίνακας 1 προκύπτει ότι στους επιλεγμένους δείκτες οι επιδόσεις της Θεσσαλίας ορίζουν τη διάμεση επίδοση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών και είναι κοντά στην εθνική επίδοση.

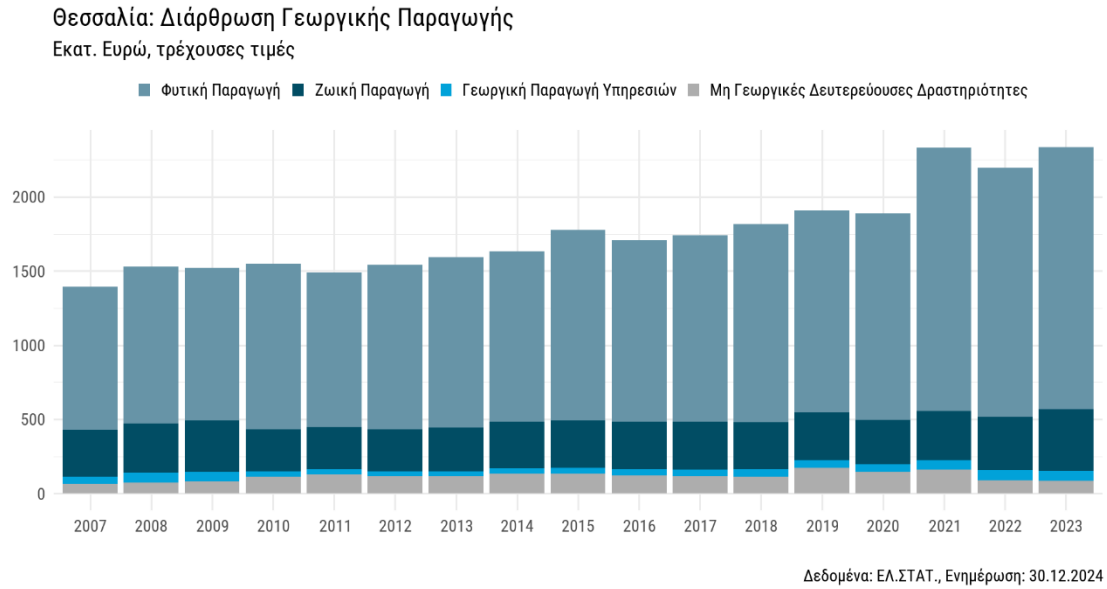
- Η ενδιάμεση κατανάλωση της Θεσσαλίας αντιστοιχεί στο 51,3% της αξίας γεωργικής παραγωγής, ελαφρώς χαμηλότερα από το 52,1% της Ελλάδας. Αυτό σημαίνει ότι για κάθε €100 αξίας γεωργικής παραγωγής περίπου €51,3 απορροφώνται από σπόρους, ενέργεια, λιπάσματα, ζωοτροφές, φυτοπροστασία, υπηρεσίες και λοιπές τρέχουσες εισροές. Η Θεσσαλία βρίσκεται ουσιαστικά στο μέσο της περιφερειακής κατανομής, 7η μεταξύ των 13 Περιφερειών. Απέχει αρκετά από την Πελοπόννησο, όπου το αντίστοιχο ποσοστό είναι μόλις 36,7%, αλλά βρίσκεται σε εντελώς διαφορετική θέση από την Ήπειρο, όπου η ενδιάμεση κατανάλωση φθάνει στο εξαιρετικά υψηλό 92,2%. Η βασική ερμηνεία είναι επομένως ότι η Θεσσαλία δεν εμφανίζει υπερβολική εξάρτηση από ενδιάμεσες εισροές σε σχέση με τη χώρα, αλλά ούτε και ιδιαίτερα χαμηλή ένταση εισροών. Το παραγωγικό της μοντέλο βρίσκεται κοντά στον εθνικό μέσο όρο.
- Ως άμεση συνέπεια, ο δείκτης ΑΠΑ/Αξία παραγωγής φθάνει στο 48,7% στη Θεσσαλία, ελαφρώς πάνω από το 47,9% της Ελλάδας. Άρα το αποτέλεσμα της Θεσσαλίας είναι ελαφρώς καλύτερο από το εθνικό benchmark, αλλά ουσιαστικά μεσαίο μεταξύ των ελληνικών περιφερειών.
- Ως προς το επιχειρηματικό εισόδημα, ο δείκτης δείχνει ότι η Θεσσαλία διατηρεί μεγαλύτερο τμήμα της αξίας παραγωγής από τον εθνικό μέσο όρο. Ωστόσο, η θέση στο μέσο της περιφερειακής κατανομής δείχνει ότι αυτό δεν αποτελεί ισχυρό περιφερειακό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Συνεπώς, η Θεσσαλία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα σχετικά ισορροπημένο και ελαφρώς αποτελεσματικότερο από τον εθνικό μέσο όρο γεωργικό παραγωγικό σύστημα, χωρίς όμως κορυφαίες επιδόσεις στη δημιουργία αξίας και με επενδυτική ένταση που παραμένει απλώς μέση.

Το στοιχείο που εξακολουθεί να απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή είναι η επιδείνωση μετά το 2021. Παρά την ικανοποιητική σχετική θέση το 2023, ο δείκτης Ενδιάμεση Κατανάλωση / Αξία

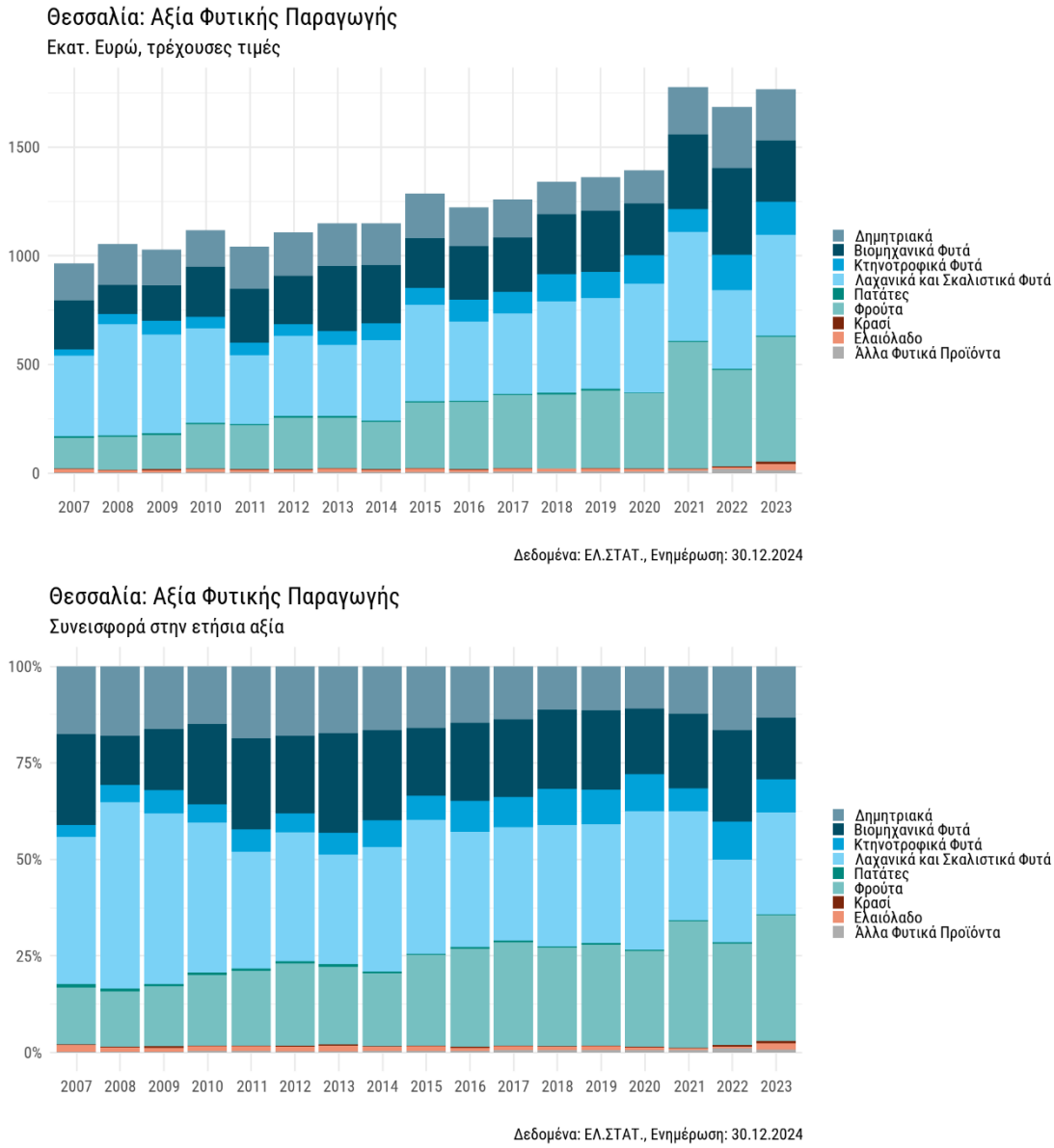
παραγωγής αυξήθηκε από 43,7% το 2021 σε 51,3% το 2023, ο δείκτης ΑΠΑ/Αξία παραγωγής μειώθηκε από 56,3% σε 48,7%, ενώ ο δείκτης Εισόδημα Συντελεστών Παραγωγής / Αξία παραγωγής υποχώρησε από 60,4% σε 54,7%. Επομένως, η συγκριτικά ικανοποιητική θέση της Θεσσαλίας δεν πρέπει να συγκαλύψει την πρόσφατη επιδείνωση των αριθμοδεικτών.

Τα δεδομένα της διάρθρωσης της παραγωγής του κλάδου γεωργικής δραστηριότητας στο Διάγραμμα 3 υποδεικνύουν ότι με όρους αξίας η φυτική παραγωγή αποτελεί διαχρονικά το 70 % της συνολικής αξίας (1.765 εκατ. ευρώ το 2023), ενώ η ζωική παραγωγή κυμαίνεται στο 22 % (415,4 εκατ. ευρώ το 2023), ενώ με μονοψήφιο ποσοστό συνεισφέρουν οι λοιπές ομάδες των οικονομικών λογαριασμών γεωργίας (συνολικά, 153,67 εκατ. ευρώ το 2023).

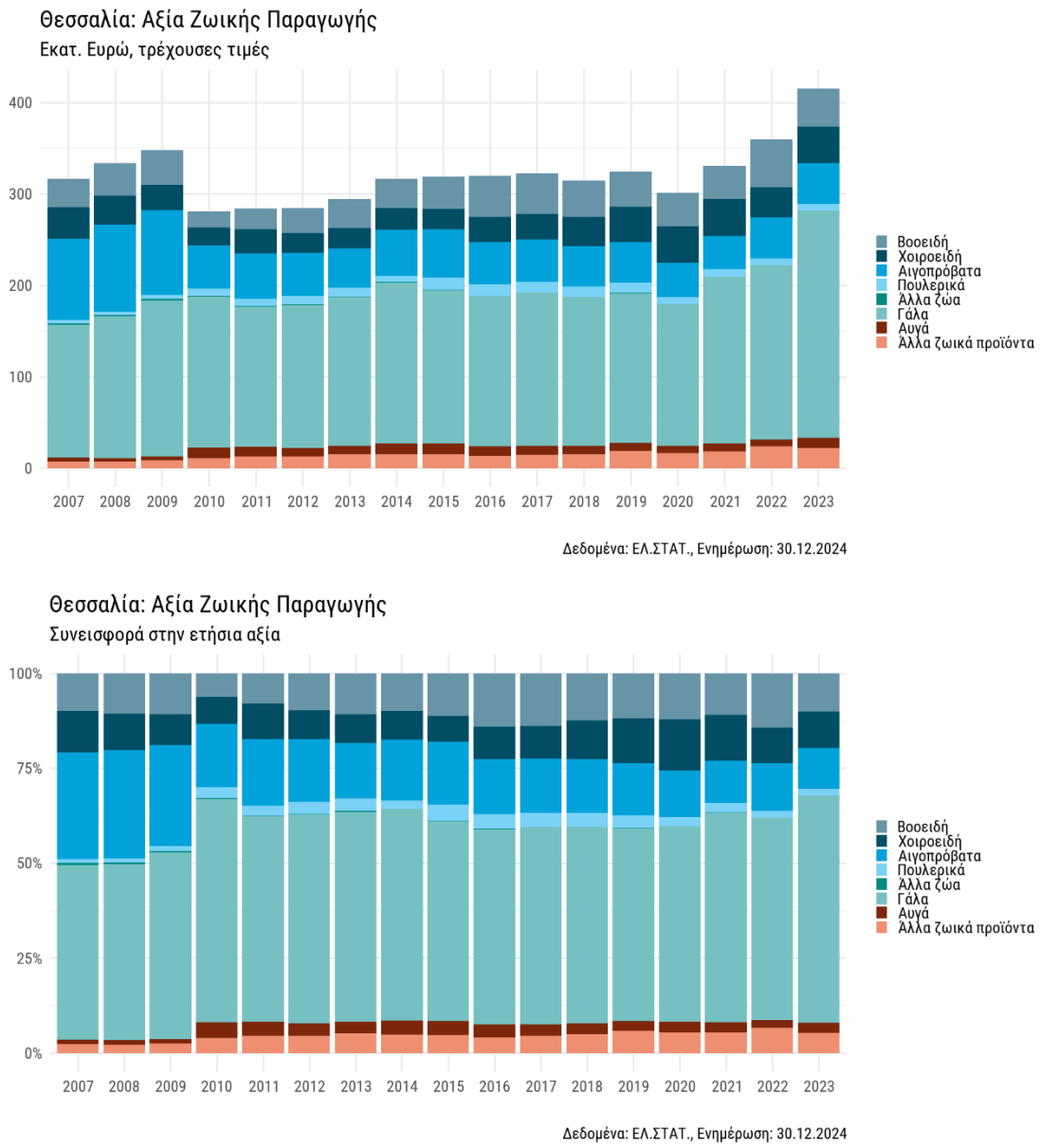
Διάγραμμα 3 Διαχρονική εξέλιξη της διάρθρωσης της παραγωγής του κλάδου γεωργικής δραστηριότητας.

Το Διάγραμμα 4 δείχνει τη διάρθρωση της αξίας της φυτικής παραγωγής σε τρέχουσες τιμές και ποσοστιαία, και το Διάγραμμα 5 τη διάρθρωση της αξίας της ζωικής παραγωγής.

Διάγραμμα 4 Διάρθρωση της αξίας φυτικής παραγωγής.

Από τα δεδομένα στο Διάγραμμα 4 είναι σαφές ότι τα φρούτα (με αυξανόμενο μερίδιο) και τα λαχανικά/σκαλιστικά φυτά (με φθίνον μερίδιο) αποτελούν τους δύο βασικούς πυλώνες αξίας της φυτικής παραγωγής, ακολουθούμενα από τα βιομηχανικά φυτά (με φθίνουσα πορεία). Ως προς τη φυτική παραγωγή, σε σχέση με την Ελλάδα, η Θεσσαλία παρουσιάζει διαχρονική εξειδίκευση στις κατηγορίες προϊόντων άλλα βιομηχανικά φυτά (βαμβάκι), σκληρό σιτάρι, ζαχαρότευτλα, κριθάρι, νωπά λαχανικά και πρωτεϊνούχα φυτά (περιλαμβανομένων των σπόρων).

Διάγραμμα 5 Διάρθρωση της αξίας ζωικής παραγωγής.

Όσον αφορά τη ζωική παραγωγή, από τα δεδομένα στο Διάγραμμα 5 είναι απολύτως σαφής η κυριαρχία του γάλακτος και το φθίνον μερίδιο βοοειδών, χοιροειδών και ιδίως αιγοπροβάτων. Ως προς τη ζωική παραγωγή, σε σχέση με την Ελλάδα, η Θεσσαλία δεν παρουσιάζει διαχρονική εξειδίκευση σε κάποιες κατηγορίες προϊόντων.

2.2.2 Επιχειρηματική διάρθρωση

Εντός του τομέα προτεραιότητας διακρίνονται πέντε αλυσίδες αξίας. Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει τις αλυσίδες αξίας που συνιστούν τον τομέα προτεραιότητας και τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας που έχουν συσχετιστεί μ' αυτές.

Πίνακας 2 Αλυσίδες αξίας στον τομέα προτεραιότητας και τριτοβάθμιοι ΣΤΑΚΟΔ που έχουν αντιστοιχιστεί μ' αυτές.

Αλυσίδα αξίας	*Κωδ.*	*Περιγραφή*
Γεωργική Παραγωγή	010	Αγρότης Ειδικού Καθεστώτος
	011	Καλλιέργεια μη πολυετών φυτών
	012	Πολυετείς καλλιέργειες
	013	Πολλαπλασιασμός των φυτών
	014	Ζωική παραγωγή
	015	Μικτές γεωργοκτηνοτροφικές δραστηριότητες
	016	Υποστηρικτικές προς τη γεωργία δραστηριότητες και δραστηριότητες μετά τη συγκομιδή
	023	Συλλογή προϊόντων αυτοφυών φυτών μη ξυλώδους μορφής
Αλιεία-Ιχθυοκαλλιέργειες	031	Αλιεία
	032	Υδατοκαλλιέργεια
Βιομηχανία Τροφίμων	101	Επεξεργασία και συντήρηση κρέατος και παραγωγή προϊόντων κρέατος
	102	Επεξεργασία και συντήρηση ψαριών, καρκινοειδών και μαλακίων
	103	Επεξεργασία και συντήρηση φρούτων και λαχανικών
	104	Παραγωγή φυτικών και ζωικών ελαίων και λιπών
	105	Παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων
	106	Παραγωγή προϊόντων αλευρόμυλων· παραγωγή αμύλων και προϊόντων αμύλου
	107	Παραγωγή ειδών αρτοποιίας και αλευρωδών προϊόντων
	108	Παραγωγή άλλων ειδών διατροφής
	109	Παραγωγή παρασκευασμένων ζωοτροφών
Υποστηρικτικές Υπηρεσίες	721	Έρευνα και πειραματική ανάπτυξη στις φυσικές επιστήμες και στη μηχανική
	750	Κτηνιατρικές δραστηριότητες

Με βάση δεδομένα από το Στατιστικό Μητρώο Επιχειρήσεων της ΕΛ.ΣΤΑΤ., ο τομέας προτεραιότητας, όπως έχει οριστεί κατά τα παραπάνω, φαίνεται να συνεισφέρει στο 28,76% του κύκλου εργασιών και το 19,30% της απασχόλησης στη Θεσσαλία το 2023, παρουσιάζοντας αύξηση 20,29% και μείωση 25,36%, αντίστοιχα, σε σχέση με το 2017.

Ο Πίνακας 3 παρουσιάζει τη επιχειρηματική διάρθρωση των επιμέρους αλυσίδων αξίας που συνιστούν τον τομέα με έτος αναφοράς το 2023 και τη μεταβολή της σε σχέση με το 2017.

Πίνακας 3 Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά των αλυσίδων αξίας του τομέα προτεραιότητας.

Αλυσίδα Αξίας	*Διαρθρωτικά δεδομένα (2023)*			*Μεταβολή (%) σε σχέση με το 2017*		
	Επιχειρή-σεις	*Κύκλος Εργασιών (εκατ. €)*	*Απασχό-ληση*	*Επιχειρή-σεις*	*Κύκλος Εργασιών*	*Απασχό-ληση*
Γεωργική παραγωγή	56 423	1 384,71	28 954	-3,32	49,98	-48,67
Αλιεία-Ιχθυοκαλλιέργειες	265	6,76	379	-1,12	22,42	-12,27
Βιομηχανία Τροφίμων	1 194	2 503,91	11 806	-6,50	68,08	25,73
Βιομηχανία Ποτών	81	82,00	83	5,19	-12,11	-82,03
Υποστηρικτικές Υπηρεσίες	505	24,68	681	71,77	162,29	100,29
Σύνολο	**58 468**	**4 002,06**	**41 903**	**-3,00**	**58,74**	**-37,49**

Δεδομένα: ΕΛ.ΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία.

Από τα παραπάνω δεδομένα είναι σαφές ότι η γεωργική παραγωγή και η βιομηχανία τροφίμων είναι οι κινητήριες δυνάμεις του αγροδιατροφικού συμπλέγματος στη Θεσσαλία, παρά τη σημαντική κάμψη στην απασχόληση στην πρώτη και τις ενδείξεις για συγκέντρωση στη δεύτερη. Η βιομηχανία ποτών παρουσιάζει τάσεις συρρίκνωσης, ενώ η αλιεία-ιχθυοκαλλιέργεια είναι αμελητέοι κλάδοι για τη Θεσσαλία, τόσο με όρους απασχόλησης όσο και κύκλου εργασιών.

2.2.3 Εξαγωγές

Με βάση δεδομένα του Ινστιτούτου Εξαγωγικών Ερευνών και Σπουδών του ΣΕΒΕ, το συνολικό ύψος της αξίας των εξαγωγών του αγροδιατροφικού συμπλέγματος κατά την περίοδο από το 2018 έως το 2025 ανήλθε σε 9,29 δισ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 98,3 % εντός της περιόδου αυτής (βλ. Πίνακας 4). Η αξία των εξαγωγών του αγροδιατροφικού συμπλέγματος συνιστά το 66,23 % της συνολικής αξίας των εξαγωγών της Θεσσαλίας εντός της ίδιας περιόδου αναφοράς.

Πίνακας 4 Δεδομένα εξαγωγών ανά αλυσίδα αξίας

Αλυσίδα Αξίας	*Συνολική Αξία Εξαγωγών 2018-2025 (εκατ. Ευρώ)*		*Μερίδιο Θεσσαλίας στην Ελλάδα (%)*	*Μεταβολή αξίας Θεσσαλίας 2018-2025 (%)*
	Θεσσαλία	Ελλάδα		
	(α)	(β)	(γ) = (α)/ (β)	
Γεωργική παραγωγή	2 749,27	27 613,12	9,99	17,2
Αλιεία-Ιχθυοκαλλιέργειες	42,07	6 856,51	0,61	770,4
Βιομηχ. Τροφίμων-Ποτών	6 398,71	29 641,18	21,58	143,8
Εκ των οποίων Ποτά	82,89	2 492,62	3,33	196,2
Ζωοτροφές	97,53	1 260,51	7,69	85,5
Σύνολο Τομέα	**9 287,59**	**65 371,33**	**14,20**	**98,3**

Δεδομένα ΙΕΕΣ/ΣΕΒΕ, ίδια επεξεργασία.

Το 80% της αξίας των εξαγωγών του τομέα προτεραιότητας την περίοδο 2018-2025 προέρχονται από τρείς κατηγορίες προϊόντων: τα γαλακτοκομικά (CN04, €3,63 δισ., 25,89 %

της συνολικής αξίας εξαγωγών), τα παρασκευάσματα λαχανικών και φρούτων (CN20, €2,36 δισ., ή 16,9 %) και το βαμβάκι (CN52, €1,32 δισ., 20%).

Τα γαλακτοκομικά και λοιπά προϊόντα ζωικής προέλευσης έχουν μέσο Revealed Comparative Advantage (RCA) εντός της περιόδου παρατήρησης περίπου 10,4, γεγονός που σημαίνει ότι το μερίδιό τους στο εξαγωγικό καλάθι της Θεσσαλίας είναι περισσότερο από δέκα φορές μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ελληνικό μερίδιο. Το βαμβάκι εμφανίζει επίσης ιδιαίτερα υψηλό RCA, περίπου 7,9, ενώ ισχυρή εξειδίκευση εμφανίζουν τα παρασκευάσματα φρούτων και λαχανικών, τα δημητριακά και αρκετές επιμέρους αγροτικές δραστηριότητες. Τα δεδομένα επιβεβαιώνουν συνεπώς την ύπαρξη βαθιάς αγροδιατροφικής εξειδίκευσης.

2.2.4 Παραγωγή γνώσης

Η παραγωγή γνώσης στη Θεσσαλία χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη σημαντικής κρίσιμης μάζας για να υποστηριχθεί επιστημονικά το Αγροδιατροφικό Σύμπλεγμα στο σύνολό του.

Τα παρακάτω Τμήματα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας κάνουν ιδιαίτερα ανταγωνιστική έρευνα σε πεδία ενδιαφέροντος του Αγροδιατροφικού Συμπλέγματος συμμετέχοντας σε ανταγωνιστικά προγράμματα χρηματοδότησης:

- Τμήμα Βιοχημείας και Βιοτεχνολογίας.
- Τμήμα Γεωπονίας-Αγροτεχνολογίας
- Τμήμα Γεωπονίας Ιχθυολογίας και Υδάτινου Περιβάλλοντος
- Τμήμα Γεωπονίας Φυτικής Παραγωγής και Αγροτικού Περιβάλλοντος
- Τμήμα Διαιτολογίας και Διατροφολογίας
- Τμήμα Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής
- Τμήμα Επιστήμης Τροφίμων και Διατροφής
- Τμήμα Ιατρικής, και ειδικότερα το Εργαστήριο Βιοχημείας, το Εργαστήριο Ενδοκρινολογίας και η Γαστρεντερολογική Κλινική, συνεισφέρουν στη μελέτη της δράσης συστατικών και προσθέτων των τροφίμων στην υγεία.
- Τμήμα Κτηνιατρικής

Άλλα Ερευνητικά κέντρα που διεξάγουν διεθνώς ανταγωνιστική έρευνα στα πεδία ενδιαφέροντος είναι: το Ινστιτούτο Βιομηχανικών και Κτηνοτροφικών Φυτών του ΕΛΓΟ Δήμητρα, και το iBO του ΕΚΕΤΑ.

2.2.5 Πηγές Μοναδικότητας

Με μία πρόταση, το κεντρικό ανταγωνιστικό χαρακτηριστικό της Θεσσαλίας είναι η πολυμορφία πόρων, με την ευρεία έννοια, ο συνδυασμός των οποίων αναδεικνύει μοναδικότητες και διακριτότητες σε πολλά επίπεδα. Με τις κατάλληλες δράσεις, αν επιτευχθεί το στοίχημα της μετατροπής των πόρων της Θεσσαλίας από γενικής σε ειδικής φύσης, οι προαναφερθέντες πόροι μπορούν να αποδώσουν πολύ περισσότερο.

Εξειδικεύοντας, στα ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά της Θεσσαλίας, περιλαμβάνονται, κατά φθίνουσα σειρά:

- Η εύφορη πεδιάδα που σε συνδυασμό με τα διαφορετικά μικροκλίματα οδηγεί έναν συγκριτικά ισχυρό πρωτογενή τομέα και την πρώτη μεταποίηση. Η Θεσσαλία κατέχει την

πρώτη ή τη δεύτερη θέση σε εθνικό επίπεδο στην παραγωγή μιας μεγάλης γκάμας αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων. Τα κατά τόπους μικροκλίματα σε συνδυασμό με την πλούσια βιοποικιλότητα έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη τοπικών ποικιλιών και προϊόντων με ιδιαίτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά και σημαντική διατροφική και οικονομική αξία, όπως τα κάστανα Μελιβοίας, Καρίτσας και Πηλίου, το ακτινίδιο Δέλτα Πηνειού, το μήλο Αγιάς, το σκόρδο Πλατυκάμπου, και το ρεβίθι Φαρσάλων.

- Η γεωμορφολογία του εδάφους της Θεσσαλίας, η ύπαρξη φυσικών βοσκότοπων αποτελούμενων από ποολίβαδα, θαμνολίβαδα και δασοσκεπή λιβάδια, και η εκτροφή φυλών ζώων προσαρμοσμένων πλήρως στις κλιματολογικές και εδαφολογικές συνθήκες της περιοχής, ευνοούν την εκτατική, την ημιεντατική και βιολογική εκτροφή παραγωγικών ζώων. Επιπλέον, η πλούσια χλωρίδα των φυσικών βοσκότοπων εξασφαλίζει την παραγωγή ποιοτικών και μοναδικών ΠΟΠ και ΠΓΕ τυροκομικών προϊόντων- και δίνει τη δυνατότητα πιστοποίησης πολλών ακόμη. Ήδη το αρνάκι και το κατσικάκι Ελασσόνας έχουν πιστοποιηθεί ως ΠΟΠ και αναμένεται να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες.
- Η μακρά κτηνοτροφική παράδοση, η αγάπη και η εμπειρία των Θεσσαλών στην εκτροφή των ζώων, σε συνδυασμό με τη γνώση του επιστημονικού δυναμικού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας παρέχουν ισχυρά πλεονεκτήματα στην ανάπτυξη της κτηνοτροφίας. Ειδικότερα, η ύπαρξη στο Θεσσαλικό χώρο Πανεπιστημιακών Τμημάτων που καλύπτουν πλήρως τον τομέα της εκτροφής, της διατροφής, της υγείας, της γενετικής βελτίωσης και της παραγωγής καινοτόμων και ποιοτικών ζωικών αποτελεί σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα.
- Τα εσωτερικά (γλυκά) αλλά και τα θαλάσσια (& υφάλμυρα) ύδατα της Θεσσαλίας και του συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων, χαρακτηρίζονται από μοναδική βιοποικιλότητα υδρόβιας χλωρίδας και πανίδας. Στα εσωτερικά ύδατα έχουν καταγραφεί τα σπάνια, και πολλά εξ'αυτών επαπειλούμενα, είδη: καραβίδα γλυκού νερού, γλήνι (Tinca tinca), άγρια πέστροφα (Salmo trutta), κοκκινοφτέρα (Scardinius graecus), σύρτι (Chondrostoma nasus), τσιρώνι (Rutilus rutilus), μπριάνα (Barbus cyclolepis), μαρίτσα (Barbus albanicus), λευκίσκος κέφαλος (Leuciscus cefalus). Οι θαλάσσιοι βιότοποι χαρακτηρίζονται από αφθονία ειδών σε καλούς πληθυσμούς. Η υψηλή ποικιλότητα των θαλάσσιων ειδών οφείλεται κατά ένα μέρος στην ποικιλότητα των θαλάσσιων οικοτόπων (όπως τα άριστα λιβάδια Posidonia, οι ύφαλοι κ.λπ.) και στην έλλειψη ρύπανσης. Εδώ, έχουν επίσης καταγραφεί 170 είδη ψαριών, 70 είδη αμφιπόδων και 40 είδη σπόγγων. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εχινόδερμα Κόκκινος αστερίας (Echinaster sepositus), Οφίουρος (Ophiopsila annulosa) και οι αχινοί Paracentrotus lividus & Sphaerechinus granularis. Ειδικά στις Β.Σποράδες έχουν καταγραφεί τα Αρθρόποδα Αστακός (Palinurus elephas), Αστακοκαραβίδα (Homarus gammarus) και Γαρίδα (Parapenaeus longirostris) καθώς και η προσφιλής και εδώδιμη Nephrops norvegicus. Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ύπαρξη Θαλασσίων Θηλαστικών (ειδικά στην περιοχή Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Αλοννήσου – Βορείων Σποράδων, ενδεικτικά των Μεσογειακή Φώκια (Monachus monachus), Κοινό Δελφίνι (Delphinus delphis), Ζωνοδέλφινο (Stenella coeruleoalba), Ρινοδέλφινο (Tursiops truncatus), Ζιφιός (Ziphius cavirostris), Φυσητήρας (Physeter catodon).
- Τα ιδιαίτερα ανεπτυγμένα μεταφορικά δίκτυα (οδικό, σιδηροδρομικό) στον άξονα βορρά – νότος που σε συνδυασμό με το αεροδρόμιο της Αγχιάλου δημιουργούν τις ικανές

συνθήκες για τη διακίνηση ανθρώπων και προϊόντων προς τα δύο κύρια μητροπολιτικά κέντρα της χώρας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη) και τη βαλκανική ενδοχώρα.

2.2.6 Υποδομές και υποστηρικτικές δομές

Εντός της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 ενεργοποιήθηκαν δύο σημαντικές δράσεις που μπορούν να υποστηρίξουν την εξέλιξη του αγροτοδιατροφικού συμπλέγματος:

1. Η Αγροδιατροφική Σύμπραξη της Περιφέρειας Θεσσαλίας («ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗ ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ Α.Μ.Κ.Ε.».) που ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 2025 με τη σύμπραξη της Περιφέρειας Θεσσαλίας, 18 Δήμων, του ΣΘΕΒ και του ΣΒΘΕΣΕ έχει στόχο να ενώνει φορείς, επιχειρήσεις και παραγωγούς με στόχο την ανάδειξη και προώθηση των τοπικών αγροδιατροφικών προϊόντων, την ενίσχυση της καινοτομίας και τη βιώσιμη ανάπτυξη του αγροδιατροφικού κλάδου της Θεσσαλίας.
2. Ο Ευρωπαϊκός Κόμβος Ψηφιακής Καινοτομίας #digiAgriFood, υπό τον συντονισμό του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, με συμμετοχή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του iBO/ΕΚΕΤΑ, στοχεύει στην ενδυνάμωση του ψηφιακού και πράσινου μετασχηματισμού σε ολόκληρο το φάσμα της αλυσίδας αξίας της Αγροδιατροφής με άμεσα οφέλη για πολίτες, μικρομεσαίες επιχειρήσεις και το δημόσιο τομέα.

Πλέον αυτών, το δίκτυο Enterprise Europe Network-Hellas: Το Enterprise Europe Network είναι το μεγαλύτερο δίκτυο επιχειρηματικής υποστήριξης στον κόσμο. Αποτελείται από περισσότερους από 450 συνεργαζόμενους οργανισμούς, 3.000 εξειδικευμένα στελέχη και 17 ομάδες εμπειρογνωμόνων σε αντίστοιχους επιχειρηματικούς τομείς, μεταξύ αυτών και ο κλάδος της Αγροδιατροφής. Στον ελληνικό κόμβο του Enterprise Europe Network, συμμετέχουν 16 οργανισμοί κατανεμημένοι σε όλη την ελληνική επικράτεια, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στους τομείς της διεθνούς συνεργασίας, της καινοτομίας, της μεταφοράς τεχνολογίας. Οι σύμβουλοι του Enterprise Europe Network έχουν την εμπειρία και τους πόρους για να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να αναπτυχθούν σε θέματα όπως η βιώσιμη ανάπτυξη, η διεθνοποίηση και η εκμετάλλευση της Ενιαίας Αγοράς.

2.2.7 Ανάλυση SWOT

Η αποτύπωση και κριτική αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης οδηγεί στον πίνακα SWOT που ακολουθεί.

Δυνάμεις	*Αδυναμίες*
Σημαντική αγροτική & κτηνοτροφική παράδοση και εμπεδωμένη άυλη γνώση στον πρωτογενή τομέα	Μεγάλο μέγεθος παραδοσιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας
Επαρκής αριθμός προϊόντων ΠΟΠ/ΠΓΕ και ενεργοποίηση διαδικασιών διεύρυνσής του	Λίγες ενδείξεις κάθετης ολοκλήρωσης μεταξύ πρωτογενούς τομέα και πρώτης μεταποίησης
Ισχυρή παραγωγική βάση στον πρωτογενή τομέα και μεγάλα μερίδια στην εθνική παραγωγή σε ευρύ φάσμα προϊόντων	Σημαντικές ενδείξεις για χαμηλή παραγωγικότητα στη χρήση εισροών και στην εκμετάλλευση εκροών και αδυναμία εξασφάλισης προστιθέμενης αξίας
Κλάδος Τροφίμων - Ποτών ισχυρός στις επιδράσεις του αρνητικού μακρο-οικονομικού περιβάλλοντος. Αρκετοί και σημαντικοί μεγάλοι παίκτες και σημαντικές εξαγωγικές επιδόσεις	Χαμηλή αυτάρκεια σε πολλά προϊόντα
Επάρκεια κρίσιμης μάζας ερευνητών σε επιστημονικά πεδία που μπορούν να υποστηρίξουν τον εκσυγχρονισμό του αγροδιατροφικού συμπλέγματος	Χαμηλό ύψος επενδύσεων έρευνας και καινοτομίας
Ενεργοποίηση της Αγροδιατροφικής Σύμπραξης της Θεσσαλίας	Υψηλή εξάρτηση από τις επιδοτήσεις για τη βιωσιμότητα του πρωτογενή τομέα
	Υψηλό κόστος παραγωγής και αδυναμία διαμόρφωσης τιμών για τον πρωτογενή τομέα (commodities).
	Έλλειψη κατάλληλων υπηρεσιών κατάρτισης και παροχής συμβουλών, ιδίως στον πρωτογενή τομέα, σε θέματα καλλιεργειών και διατροφής ζώων.
	Έλλειψη συνεργασιών στην εφοδιαστική αλυσίδα.
Ευκαιρίες	*Απειλές*
Η μετατόπιση της ευρωπαϊκής πολιτικής προς ένα μοντέλο που συνδυάζει βιωσιμότητα, οικονομική βιωσιμότητα των παραγωγών, ανθεκτικότητα και ανταγωνιστικότητα δημιουργεί ευνοϊκότερο πλαίσιο για ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού του αγροδιατροφικού συστήματος της Θεσσαλίας.	Η αυξανόμενη συχνότητα ακραίων καιρικών φαινομένων, η λειψυδρία, οι πιέσεις στους υπόγειους και επιφανειακούς υδάτινους πόρους και η υψηλή εξάρτηση σημαντικού μέρους της θεσσαλικής γεωργίας από την άρδευση δημιουργούν συστημικό κίνδυνο για την παραγωγικότητα, το κόστος και τη μακροχρόνια βιωσιμότητα του τομέα.
Η διαφαινόμενη ενοποίηση των ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων δημιουργεί δυνατότητες καλύτερου συντονισμού επενδύσεων σε γεωργία, μεταποίηση, υποδομές, νερό, καινοτομία, δεξιότητες και περιφερειακή ανάπτυξη, υπό την προϋπόθεση ότι οι προτεραιότητες της Θεσσαλίας θα ενταχθούν έγκαιρα και διακριτά στον εθνικό σχεδιασμό.	Παρατεταμένη μεταβλητότητα του κόστους ενέργειας, λιπασμάτων, ζωοτροφών και λοιπών κρίσιμων εισροών.
Νέα ευρωπαϊκή έμφαση στην εφαρμογή, κλιμάκωση και διάχυση της καινοτομίας μέσω των AgRI 2040 και Food 2040.	Η περαιτέρω απελευθέρωση του εμπορίου και η είσοδος προϊόντων χαμηλότερου κόστους στις ευρωπαϊκές αγορές αυξάνουν την πίεση σε κλάδους όπου η Θεσσαλία δεν διαφοροποιείται επαρκώς ως προς την ποιότητα, την πιστοποίηση, τη μεταποίηση, την καινοτομία ή την ταυτότητα προέλευσης.
Ανάπτυξη νέων και περισσότερο ανθεκτικών αλυσίδων αξίας φυτικών πρωτεϊνών, ζωοτροφών και κτηνοτροφικών προϊόντων.	Δημογραφική γήρανση, έλλειψη εργατικού δυναμικού και ανεπαρκής ανανέωση του ανθρώπινου δυναμικού του αγροδιατροφικού τομέα.
Η αυξανόμενη ευρωπαϊκή έμφαση στις δικαιότερες αγροδιατροφικές αλυσίδες δημιουργεί ευκαιρίες για μεγαλύτερη καθετοποίηση, συνεργασία, τοπική μεταποίηση και συγκράτηση μεγαλύτερου μέρους της τελικής αξίας των θεσσαλικών προϊόντων στην Περιφέρεια.	Η ταχεία ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης, της γεωργίας ακριβείας, της ρομποτικής και των συστημάτων δεδομένων μπορεί να αυξήσει τις αποκλίσεις μεταξύ των περιφερειών, ιδίως εάν δεν υπάρξουν αποτελεσματικοί μηχανισμοί διάχυσης γνώσης, συμβουλευτικής, κοινόχρηστων υποδομών και πρόσβασης σε χρηματοδότηση.

3 Ανασκόπηση της περιόδου 2021-2026

3.1 Ανάλυση ανά εργαλείο πολιτικής

Για την υλοποίηση των παρεμβάσεων προς υποστήριξη του Τομέα Προτεραιότητας είχαν προταθεί στις αρχές του 2024 οκτώ εργαλεία πολιτικής. Η ενεργοποίηση καθενός από αυτά σε περιφερειακή και εθνική κλίμακα έχει ως εξής:

1. **Επενδύσεις σε υποδομές για Έρευνα**. Σε περιφερειακή κλίμακα το συγκεκριμένο εργαλείο πολιτικής ενεργοποιήθηκε μέσω της Πρόσκλησης 49 του Προγράμματος Θεσσαλία με την ένταξη 45 έργων προϋπολογισμού 8,56 εκατ. ευρώ. Τα συγκεκριμένα έργα ξεκίνησαν να υλοποιούνται το φθινόπωρο του 2026 και αναμένεται να ολοκληρωθούν εντός 24 μηνών. Απ' αυτά, τα 19 προϋπολογισμού 3,45 εκατ. ευρώ αφορούν τον τομέα προτεραιότητας.

   Σε εθνική κλίμακα αναμένεται στο 4ο τρίμηνο του 2026 να ενεργοποιηθεί η Πρόσκληση «Ενίσχυση ερευνητικών υποδομών» του προγράμματος Ανταγωνιστικότητα συνολικού προϋπολογισμού 120 εκατ. ευρώ. Έχουν ολοκληρωθεί από τη ΓΓΕΚ οι διαδικασίες προαξιολόγησης των υποψηφίων σχημάτων στο πλαίσιο της αναθεώρησης του εθνικού χάρτη ερευνητικών υποδομών και αναμένεται να ενταχθούν 24 έργα.

2. **Συνεργατικά έργα έρευνας και καινοτομίας**. Σε περιφερειακή κλίμακα το συγκεκριμένο εργαλείο πολιτικής ενεργοποιήθηκε μέσω της Πρόσκλησης 03ΚΕ (ΠΘΕΣΕΡ) του Προγράμματος Θεσσαλία με την ένταξη 45 έργων προϋπολογισμού 8,56 εκατ. ευρώ. Τα συγκεκριμένα έργα ξεκίνησαν να υλοποιούνται το φθινόπωρο του 2026 και αναμένεται να ολοκληρωθούν εντός 24 μηνών. Απ' αυτά, τα 14 προϋπολογισμού 3,72 εκατ. ευρώ αφορούν τον τομέα προτεραιότητας.

   Σε εθνική κλίμακα το συγκεκριμένο εργαλείο πολιτικής ενεργοποιήθηκε κυρίως μέσω της Πρόσκλησης «Ερευνώ-Καινοτομώ» του προγράμματος Ανταγωνιστικότητα (Κατηγορία Παρέμβασης ΙΙ). Φορείς με έδρα τη Θεσσαλία συμμετέχουν σε 139 προτάσεις εντός του τομέα προτεραιότητας, συνολικού ύψους αιτούμενης δημόσιας δαπάνης 61,9 εκατ. ευρώ. Δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία αξιολόγησης και συνεπώς δεν υπάρχουν μέχρι στιγμής δεδομένα έργων. Δευτερευόντως, υπήρξαν τρεις προσκλήσεις για δράσεις διμερών ερευνητικών συνεργασιών (με Τουρκία, Κύπρο, Κίνα και Γερμανία) χωρίς μέχρι στιγμής ενταγμένα έργα στη Θεσσαλία.

3. **Έργα έρευνας στις επιχειρήσεις**. Σε περιφερειακή κλίμακα δεν υπήρξε ενεργοποίηση του συγκεκριμένου εργαλείου πολιτικής.

   Σε εθνική κλίμακα το συγκεκριμένο εργαλείο ενεργοποιήθηκε μέσω της Πρόσκλησης «Ερευνώ-Καινοτομώ» του προγράμματος Ανταγωνιστικότητα (Κατηγορία Παρέμβασης Ι). Επιχειρήσεις με έδρα τη Θεσσαλία υπέβαλαν 14 προτάσεις εντός του τομέα προτεραιότητας, συνολικού ύψους αιτούμενης δημόσιας δαπάνης 5,38 εκατ. ευρώ. Απ' αυτές εντάχθηκαν 5 με προϋπολογισμό δημόσιας δαπάνης 2,08 εκατ. ευρώ.

4. **Έργα πειραματικής ανάπτυξης και υποστήριξης καινοτομίας στις επιχειρήσεις**. Σε περιφερειακή κλίμακα δεν υπήρξε ενεργοποίηση του συγκεκριμένου εργαλείου πολιτικής.

   Σε εθνική κλίμακα το συγκεκριμένο εργαλείο ενεργοποιήθηκε μέσω της Πρόσκλησης «Ερευνώ-Καινοτομώ» του προγράμματος Ανταγωνιστικότητα (Κατηγορία Παρέμβασης ΙΙΙ). Επιχειρήσεις με έδρα τη Θεσσαλία υπέβαλαν 1 πρόταση εντός του

τομέα προτεραιότητας, συνολικού ύψους αιτούμενης δημόσιας δαπάνης 0,32 εκατ. ευρώ η οποία δεν εγκρίθηκε για χρηματοδότηση.

5. **Υποστηρικτικά μέτρα για την καινοτομία (κουπόνια καινοτομίας, επιδεικτικά έργα, συνεργατικοί σχηματισμοί)**. Δεν υπήρξε ενεργοποίηση του συγκεκριμένου εργαλείου πολιτικής ούτε σε περιφερειακή ούτε σε εθνική κλίμακα..
6. **Έργα ανάπτυξης δεξιοτήτων**. Δεν υπήρξε ενεργοποίηση του συγκεκριμένου εργαλείου πολιτικής ούτε σε περιφερειακή ούτε σε εθνική κλίμακα. Αναμένεται από το Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα μέχρι τα τέλη του 2026 πρόσκληση με τίτλο «Ανάπτυξη δεξιοτήτων τεχνητής νοημοσύνης στο ανθρώπινο δυναμικό των ΜμΕ» συνολικού προϋπολογισμού 40 εκατ. ευρώ.
7. **Έργα υποστήριξης επιχειρηματικών επενδύσεων**. Σε περιφερειακή κλίμακα το συγκεκριμένο εργαλείο πολιτικής ενεργοποιήθηκε μέσω δύο Προσκλήσεων του Προγράμματος Θεσσαλία (ΠΘΕΣΕ04 και ΠΘΕΣΕ05). Με όρους δημόσιας δαπάνης, ο τομέας προτεραιότητας κατέγραψε το 11,1% της αιτούμενης δημόσιας δαπάνης. Δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία αξιολόγησης.

   Σε εθνική κλίμακα το συγκεκριμένο εργαλείο ενεργοποιήθηκε μέσω μιας σειράς δράσεων του Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα οριζόντιου ενδιαφέροντος (π.χ., Δέσμη Δράσεων «Πράσινη Μετάβαση ΜμΕ», Δέσμη Δράσεων Ψηφιακός Μετασχηματισμός ΜμΕ, «Ενίσχυση της Ίδρυσης και Λειτουργίας Νέων Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων»). Εντός του 2026 ολοκληρώθηκαν οι διαδικασίες υποβολής για τις δράσεις «Παράγουμε στην Ελλάδα» και «Ξεκινώ Επιχειρηματικά» για τις οποίες δεν υπάρχουν προς το παρόν δεδομένα συμμετοχής επιχειρήσεων από τη Θεσσαλία.
8. **Δημόσιες επενδύσεις**. Το συγκεκριμένο εργαλείο πολιτικής είναι εκτός της αρμοδιότητας παρακολούθησης του Μηχανισμού RIS3Thessaly.

3.2 Δράσεις έρευνας & καινοτομίας

Ο Πίνακας 5 παρουσιάζει τα δεδομένα υποβολών από τις δράσεις Έρευνας & Καινοτομίας που ενεργοποιήθηκαν από τα τομεακά και το περιφερειακό πρόγραμμα εντός της περιόδου 2021-2026 και είχαν εντάξει έργα προς χρηματοδότηση. Οι δύο πρώτες στήλες αναφέρουν τον αριθμό υποβολών για το σύνολο της χώρας και των τομέων προτεραιότητας και το μερίδιο της Θεσσαλίας, οι επόμενες δύο την αιτούμενη δημόσια δαπάνη, και οι δύο τελευταίες το ποσοστιαίο μερίδιο της Θεσσαλίας στις αντίστοιχες προσκλήσεις.

Πίνακας 5 Σύνοψη των επιδόσεων της Θεσσαλίας στη διεκδίκηση χρηματοδότησης για τον ειδικό στόχο Έρευνα και Καινοτομία.

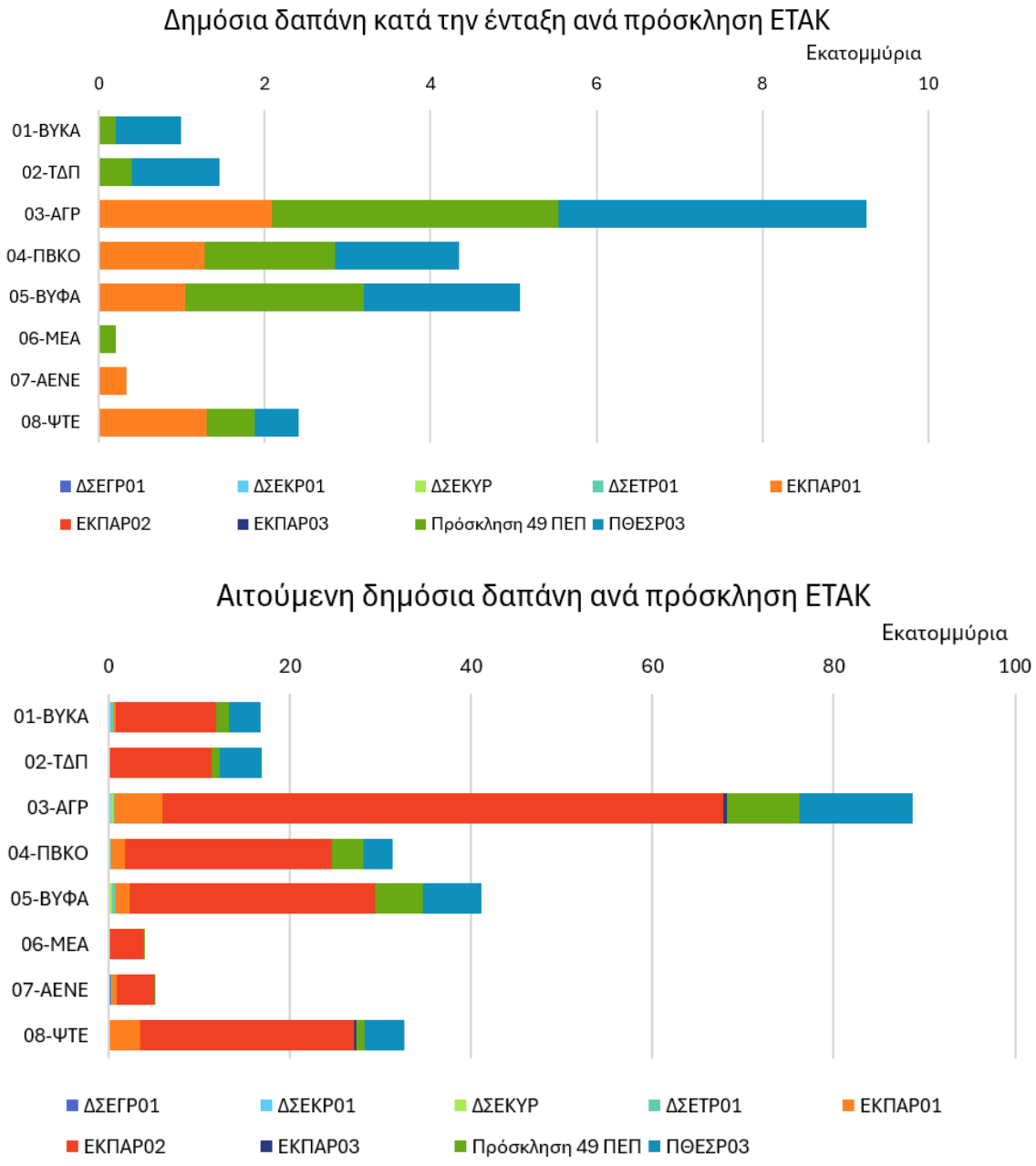
Δράση	Αριθμός Υποβολών		Αιτούμενη Δημόσια Δαπάνη (εκατ. ευρώ)		Μερίδιο Θεσσαλίας	
	Ελλάδα	Θεσσαλία	Ελλάδα	Θεσσαλία	Πλήθος	Δ.Δ.
Ερευνώ - Καινοτομώ. Παρέμβαση III. (ΕΚΠΑΡ03)	113	3	49,31	0,54	2,7%	1,1%
Ερευνώ - Καινοτομώ. Παρέμβαση II. (ΕΚΠΑΡ02)	1 938	386	2 502,36	164,42	19,9%	6,6%
Ερευνώ - Καινοτομώ. Παρέμβαση IV. Σφραγίδα Αριστείας (ΕΚΠΑΡ04)	2	0	2,36	0,00	0,0%	0,0%
Ερευνώ - Καινοτομώ. Παρέμβαση I. (ΕΚΠΑΡ01)	427	42	178,56	12,63	9,8%	7,1%
Ενίσχυση των ερευνητικών υποδομών και του εξοπλισμού δημόσιων φορέων Έρευνας που εδρεύουν στη Θεσσαλία, στους τομείς προτεραιότητας της RIS3 (Πρόσκληση 49 ΠΕΠ)		109		20,81	100,0%	100,0%
Συμπράξεις Επιχειρήσεων της Περιφέρειας Θεσσαλίας με Ερευνητικούς φορείς (ΠΘΕΣΕΡ03)		191		16,65	100,0%	100,0%

Πηγή: Σύστημα Παρακολούθησης RIS3Thessaly.

Από τα δεδομένα στον πίνακα παραπάνω, και λαμβάνοντας υπόψη ζήτηση της Θεσσαλίας από τη δράση «Ερευνώ-Δημιουργώ-Καινοτομώ»[1] κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, δεν παρατηρούμε ουσιώδεις μεταβολές.

Με βάση δεδομένα από το Σύστημα Παρακολούθησης της RIS3Thessaly και ημερομηνία αναφοράς την 31.12.2025, το Διάγραμμα 6 δείχνει τη ζήτηση (υποβολές) για χρηματοδότηση από φορείς με έδρα τη Θεσσαλία για δράσεις έρευνας & καινοτομίας και την πραγματική χρηματοδότηση (εντάξεις) ανά τομέα προτεραιότητας. Στα δεδομένα περιλαμβάνονται τέσσερις προσκλήσεις για διακρατική συνεργασία (με Γερμανία, Κίνα, Κύπρο και Τουρκία), οι τρείς από τις τέσσερις παρεμβάσεις της Δράσης «Ερευνώ-Καινοτομώ» του Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα και η Πρόσκληση των Συνεργατικών Έργων του Προγράμματος Θεσσαλία.

[1] Το μερίδιο της Θεσσαλίας στο «Ερευνώ-Δημιουργώ-Καινοτομώ» κατά την περίοδο 2014-2020 ήταν 6,52% στον αριθμό υποβολών και 6,39% στην αιτούμενη δημόσια δαπάνη. Βλ. Innovatia Systems. *Εισήγηση για τους Τομείς Προτεραιότητας & το Σύστημα Διακυβέρνησης της S3 Θεσσαλίας 2021-2027*. Μάρτιος 2024.

Διάγραμμα 6 Αιτούμενη (πάνω) και εγκεκριμένη (κάτω) δημόσια δαπάνη ανά πρόσκληση για δράσεις έρευνας & καινοτομίας από τα Προγράμματα Ανταγωνιστικότητα και Θεσσαλία 2021-2027.

Με βάση το Διάγραμμα 6, είναι σαφές ότι ο Τομέας Προτεραιότητας Αγροδιατροφικό Σύμπλεγμα (03-ΑΓΡ) κατατάσσεται στην **πρώτη θέση τόσο όσον αφορά τη ζήτηση για χρηματοδότηση** έργων έρευνας & καινοτομίας, όσο και στα ενταγμένα έργα, καταλαμβάνοντας μερίδιο 38,44 % της συνολικής δημόσιας δαπάνης που έχει διατεθεί μέχρι σήμερα από δράσεις ΕΤΑΚ στο ΕΣΠΑ 2021-2027.

3.2.1 Ανάλυση ανά περιοχή παρέμβασης

Με βάση δεδομένα που τηρούνται στο Σύστημα Παρακολούθησης της RIS3Thessaly, ο Πίνακας 6 δίνει την ανάλυση της ζήτησης (υποβολές) και των εντάξεων για την μοναδική μέχρι σήμερα πρόσκληση ΕΤΑΚ του Προγράμματος Θεσσαλία, ενώ αντίστοιχα ο Πίνακας 7 τα ίδια δεδομένα για την δράση «Ερευνώ-Καινοτομώ» του Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα.

Πίνακας 6 Ανάλυση υποβολών-εντάξεων ανά περιοχή παρέμβασης για την πρόσκληση ΠΘΕΣΡ03 του Προγράμματος Θεσσαλία.

Περιοχή Παρέμβασης	*ΠΘΕΣΡ03-Υποβολές*			*ΠΘΕΣΡ03-Εντάξεις*		
	Αριθμός Έργων	*Αιτούμενη ΔΔ*	*% ΔΔ τομέα*	*Αριθμός Έργων*	*Εγκεκριμένη ΔΔ*	*% ΔΔ τομέα*
Ανάπτυξη καινοτόμων τροφίμων και ποτών	22	5 871 099,38	35,27	6	1 594 813,05	42,93
Βελτίωση της προστιθέμενης αξίας της γεωργικής παραγωγής	20	5 185 830,09	31,15	4	1 048 973,40	28,24
Διατήρηση-αξιολόγηση-ανάδειξη-βελτίωση του γενετικού υλικού γηγενών φυτών και αυτοχθόνων φυλών	7	1 816 211,50	10,91	1	259 568,75	6,99
Εξασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας & της ασφάλειας των τροφίμων	3	800 932,98	4,81	1	263 200,00	7,09
Καινοτόμες διαδικασίες βιώσιμης παραγωγής στη βιομηχανία τροφίμων και ποτών	11	2 974 125,58	17,86	2	548 276,39	14,76
Γενικό Άθροισμα	**63**	**16 648 199,53**	**100,00**	**14**	**3 714 831,59**	**100,00**

Πίνακας 7 Ανάλυση υποβολών-εντάξεων ανά περιοχή παρέμβασης για την πρόσκληση Ερευνώ-Καινοτομώ του Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα.

Περιοχή Παρέμβασης	*Ερευνώ-Καινοτομώ Υποβολές*			*Ερευνώ-Καινοτομώ Εντάξεις*		
	Αριθμός Έργων	*Αιτούμενη ΔΔ*	*% ΔΔ τομέα*	*Αριθμός Έργων*	*Εγκεκριμένη ΔΔ*	*% ΔΔ τομέα*
03.01 Βελτίωση προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής	57	25 277 659,69	37,39	1	185 248,00	8,89
03.02 Ορθολογική ΄διαχείριση φυσικών πόρων	11	3 185 279,97	4,71	1	598 500,00	28,71
03.03 Διατροφή, Υγεία, Καταναλωτές	13	4 845 008,81	7,17			0,00
03.04 Ασφάλεια τροφίμων	16	10 174 153,47	15,05	1	239 680,00	11,50
03.05 Βιομηχανία Τροφίμων 4.0 - Τεχνολογίες Μεταποίησης	19	6 559 914,43	9,70	1	599 570,48	28,76
03.06 Βιώσιμη Παραγωγή Προϊόντων	34	16 140 898,09	23,88	1	461 440,00	22,14
03.07 Αλιεία-Υδατοκαλλιέργειες	4	1 420 090,70	2,10			0,00
Γενικό Άθροισμα	**154**	**67 603 005,16**	**100,00**	**5**	**2 084 438,48**	**100,00**

Πριν προχωρήσουμε στο σχολιασμό των παραπάνω ενδείξεων πρέπει να τονίσουμε ότι για την Πρόσκληση 49 του Προγράμματος Θεσσαλία («Ερευνητικές Υποδομές για τη RIS3» δεν είχε τεθεί ως υποχρέωση η αναφορά σε συγκεκριμένο τομέα προτεραιότητας και περιοχή παρέμβασης. Για το λόγο αυτό δεν συγχωνεύουμε τα δεδομένα της συγκεκριμένης πρόσκλησης στον Πίνακας 6.

Ξεκινώντας από τα δεδομένα των συνεργατικών έργων της Θεσσαλίας (βλ. Πίνακας 6) παρατηρούμε ότι υπήρξε ζήτηση σε όλες τις περιοχές παρέμβασης που είχαν διαμορφωθεί κατά τον πρώτο γύρο της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης στις αρχές του 2024, γεγονός που κρίνεται ιδιαίτερα θετικό δεδομένου ότι η συγκεκριμένη πρόσκληση υποστήριξε τις ανάγκες καινοτομίας μικρομεσαίων επιχειρήσεων με έδρα της Θεσσαλίας. Παρόλ' αυτά, τρεις από τις πέντε περιοχές παρέμβασης (ανάπτυξη καινοτόμων τροφίμων-ποτών, βελτίωση της προστιθέμενης αξίας της γεωργικής παραγωγής και καινοτόμες διαδικασίες βιώσιμης παραγωγής στη βιομηχανία τροφίμων και ποτών) συγκέντρωσαν το κύριο επενδυτικό ενδιαφέρον συγκεντρώνοντας περί το 85 % της αιτούμενης δημόσιας δαπάνης και περί το 90 % της δημόσιας δαπάνης των ενταγμένων έργων.

Η εικόνα στο Ερευνώ-Καινοτομώ (βλ. Πίνακας 7, περιλαμβάνονται όλες οι κατηγορίες παρέμβασης) είναι διαφορετική, και αυτό οφείλεται στην Παρέμβαση ΙΙ όπου το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας κυριαρχεί στις υποβληθείσες προτάσεις χωρίς κατ' ανάγκη η ζήτηση να καλύπτει προβλήματα καινοτομίας θεσσαλικών επιχειρήσεων. Τα δεδομένα των εντάξεων δεν είναι αντιπροσωπευτικά διότι αφορούν μόνο στην Παρέμβαση Ι (Έρευνα και Ανάπτυξη από Επιχειρήσεις) για την οποία υποβλήθηκαν συνολικά 14 προτάσεις στον τομέα προτεραιότητας και εγκρίθηκαν οι πέντε. Στις παρεμβάσεις ΙΙΙ & IV δεν υπήρξαν εντάξεις για φορείς της Θεσσαλίας, ενώ η Παρέμβαση ΙΙ είναι σε φάση αξιολόγησης ενστάσεων. Όπως και με την πρόσκληση των συνεργατικών έργων ΕΤΑΚ της Θεσσαλίας, υπήρξε ενδιαφέρον από τη Θεσσαλία και στις επτά περιοχές παρέμβασης. Τρεις από αυτές (Βελτίωση προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής, Βιώσιμη Παραγωγή Προϊόντων και Βιομηχανία Τροφίμων 4.0) συγκέντρωσαν το 76,3 %της ζήτησης από φορείς της Θεσσαλίας.

Σε σχέση με την πρόσκληση για τα συνεργατικά έργα ΕΤΑΚ της Θεσσαλίας, παρατηρούμε χαμηλότερη ζήτηση στην περιοχή παρέμβασης 03.03 (Διατροφή, Υγεία, Καταναλωτές) που είναι η αντίστοιχη με την ανάπτυξη καινοτόμων τροφίμων-ποτών της Θεσσαλίας όπως επίσης και στην 03.05 (Βιομηχανία Τροφίμων 4.0 - Τεχνολογίες Μεταποίησης) που είναι αντίστοιχη με την Καινοτόμες διαδικασίες βιώσιμης παραγωγής στη βιομηχανία τροφίμων και ποτών της Θεσσαλίας.

3.3 Δράσεις υποστήριξης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων

Ο Πίνακας 8 δίνει το ποσό της δημόσιας δαπάνης που κατευθύνθηκε στους ΚΑΔ που αντιστοιχούν στις αλυσίδες αξίας του Τομέα Προτεραιότητας από πέντε προσκλήσεις των προγραμμάτων Ανταγωνιστικότητα και Ψηφιακός Μετασχήματισμός[2] που έχουν χαρακτηριστεί από την ΜΟΝ-ΕΣΕΕ ως συμβατές με την Έξυπνη Εξειδίκευση.

[2] ΑΝΤ04ΠΜ =Πράσινος Μετασχηματισμός ΜμΕ. ΑΝΤ05ΠΠΕ = Πράσινη Παραγωγική Επένδυση ΜμΕ. ΑΝΤ06ΙΝΤ=Ενίσχυση της Ίδρυσης και Λειτουργίας Νέων Μικρομεσαίων Τουριστικών Επιχειρήσεων. ΑΝΤ07ΙΝΜ = Ενίσχυση της Ίδρυσης και Λειτουργίας Νέων Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων. ΠΨΜ = Προηγμένος Ψηφιακός Μετασχηματισμός. ΨΜΑ=Ψηφιακός Μετασχηματισμός Αιχμής.

Μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν ενταγμένα έργα από το Πρόγραμμα Θεσσαλία 2021-2027. Στις δύο προσκλήσεις ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας η αιτούμενη δημόσια δαπάνη ανήλθε στο 11 % της συνολικής ζήτησης.

Πίνακας 8 Δημόσια δαπάνη ενταγμένων έργων για τις αλυσίδες αξίας του τομέα προτεραιότητας (σε εκατ. ευρώ).

Αλυσίδα Αξίας	*ΚΑΔ*	*ΑΝΤ04 ΠΜ*	*ΑΝΤ05ΠΠΕ*	*ΑΝΤ06ΙΝΤ*	*ΑΝΤ07ΙΝΜ*	*ΠΨΜ*	*ΨΜΑ*	*Σύνολο*
Βιομηχανία Τροφίμων	104	0,00	0,07		0,15			0,22
	105	0,46	0,03		0,03			0,52
	107	0,20	1,61		0,70			2,51
	108	0,03	0,29		0,00			0,32
	109	0,00	0,08		0,00			0,08
Βιομηχανία Ποτών	110	0,48	0,10		0,00			0,58
Υποστηρικτικές υπηρεσίες	721	0,05	0,10		0,04			0,19
	750	0,00	0,00		0,22			0,22
Σύνολο Τομέα Προτεραιότητας		**1,22**	**2,28**	**0,00**	**1,14**	**0,00**	**0,00**	**4,64**
Σύνολο Θεσσαλίας		**22,20**	**42,87**	**32,24**	**26,74**	**1,45**	**1,19**	**126,70**

Πηγή: Σύστημα Παρακολούθησης RIS3Thessaly.

Από τα δεδομένα του παραπάνω πίνακα είναι σαφές ότι το μερίδιο της δημόσιας δαπάνης που κατευθύνθηκε στον Τομέα Προτεραιότητας μέσω των παραπάνω προσκλήσεων είναι ιδιαίτερα χαμηλό (3,66 % επί του συνόλου της δημόσιας δαπάνης που κατευθύνθηκε προς τη Θεσσαλία), ενώ απουσιάζουν εντελώς έργα στις προσκλήσεις του ψηφιακού μετασχηματισμού. Από τους ΚΑΔ που συνθέτουν τις αλυσίδες αξίας του τομέα προτεραιότητας φαίνεται να υπάρχει ικανοποιητική επίδοση μόνο στον 10.7 (Παραγωγή ειδών αρτοποιίας και αλευρωδών προϊόντων).

4 Προτάσεις πολιτικής

4.1 Σύνοψη αναγκών

Ο Πίνακας 9 συνοψίζει τις ανάγκες για επενδύσεις ανά κατηγορία παρεμβάσεων και συμμετόχων που εξειδικεύονται στις ενότητες που ακολουθούν.

Πίνακας 9 Σύνοψη Αναγκών ανά Κατηγορία Συμμετόχων

	Επιχειρηματική Κοινότητα *(Νέες Επιχειρήσεις, Μικρομεσαίες, Μεγάλες, Κοινωνικές)*	***Ερευνητική Κοινότητα*** *(Πανεπιστήμια, Ερευνητικά Κέντρα)*	***Ενδιάμεσοι φορείς και λοιποί συμμέτοχοι*** *(Αναπτυξιακές, Δημόσια Διοίκηση, Αυτοδιοίκηση, Κοινωνία των Πολιτών)*
Υποδομές & Εξοπλισμός για Έρευνα	Μη εφαρμόσιμο	~~• Διατήρηση και ενίσχυση των υφιστάμενων Ερευνητικών Υποδομών του εθνικού χάρτη ΕΥ 2014-2020 (OMIC-ENGINE).~~ • Ενίσχυση εργαστηριακού και επιστημονικού εξοπλισμού στα ερευνητικά εργαστήρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, του ΕΚΕΤΑ/iBO και του ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ που υποστηρίζουν τον Τομέα Προτεραιότητας.	Μη εφαρμόσιμο
Δραστηριότητες Έρευνας & Καινοτομίας	• Συνεργατικά έργα ΕΤΑΚ για τις 5 περιφερειακές απολήξεις με τη συμμετοχή τουλάχιστον ενός επιχειρηματικού φορέα από τη Θεσσαλία και ενός ερευνητικού φορέα (βλ. ενότητες 4.2.1 έως 4.2.4) ή ενός ερευνητικού και ενός δημόσιου φορέα (βλ. ενότητα 4.2.5).		
	• Έργα έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας επιχειρήσεων για τις 4 περιφερειακές απολήξεις (βλ. ενότητες 4.2.1 έως 4.2.4) με τη συμμετοχή τουλάχιστον μίας	Μη εφαρμόσιμο	Μη εφαρμόσιμο

	Επιχειρηματική Κοινότητα *(Νέες Επιχειρήσεις, Μικρομεσαίες, Μεγάλες, Κοινωνικές)*	***Ερευνητική Κοινότητα*** *(Πανεπιστήμια, Ερευνητικά Κέντρα)*	***Ενδιάμεσοι φορείς και λοιποί συμμέτοχοι*** *(Αναπτυξιακές, Δημόσια Διοίκηση, Αυτοδιοίκηση, Κοινωνία των Πολιτών)*
	επιχείρησης με έδρα ή παραγωγική μονάδα στη Θεσσαλία.		
Ανάπτυξη Προϊόντων και πρόσβαση σε αγορές	• Έργα πειραματικής ανάπτυξης επιχειρήσεων για αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων (TRL6) και την εισαγωγή τους στην αγορά.	• Έργα proof-of-concept για πειραματική επίδειξη ώριμων ερευνητικών αποτελεσμάτων.	• Ενσωμάτωση ειδικών προβλέψεων για προτίμηση τοπικών προϊόντων σε διακηρύξεις δημόσιων διαγωνισμών (π.χ., Ένοπλες Δυνάμεις, Νοσοκομεία).
Υποστηρικτικά μέτρα για την καινοτομία	• Κουπόνια καινοτομίας για την υποστήριξη επιχειρήσεων στην απόκτηση εισροών γνώσης προς επίλυση θεμάτων που σχετίζονται με την ανάπτυξη νέων προϊόντων ή τη βελτίωση των διαδικασιών παραγωγής.		• Παροχή δημόσιας τεχνικής στήριξης από γεωπόνους προς ομάδες παραγωγών κατά γεωγραφικές ζώνες, ανάλογα με το είδος των καλλιεργειών/εκμεταλλεύσεων.
	• Συνεργατικά σχέδια ΠΟΠ/ΠΓΕ μεταξύ επιχειρήσεων ή συλλογικών φορέων επιχειρήσεων και ερευνητικών ιδρυμάτων (για αναλύσεις διατροφικής αξίας ή ισχυρισμούς υγείας). • Συνεργατικά σχήματα με συμμετοχή φορέων της τετραπλής έλικας για εφαρμογή συμμετοχικών συστημάτων εγγύησης ποιότητας προϊόντων ή/και την ανάληψη κοινών δράσεων παραγωγής προϊόντων ή τροφίμων και προώθησης εξαγωγών. • Δράσεις διάχυσης καλών πρακτικών για ευρύτερη διάχυση καινοτομιών στο Αγροδιατροφικό Σύμπλεγμα.		
Ανάπτυξη Δεξιοτήτων και Ανθρώπινων Πόρων	• Κίνητρα προς συνεταιρισμούς ή διεπαγγελματικές οργανώσεις για την εκπαίδευση των μελών τους σε νέες τεχνικές ή/και προϊόντα ή/και διαδικασίες. • Υποστήριξη δράσεων ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης για τους απασχολούμενους στα επαγγέλματα της ενότητας 4.3.7.	• Ειδική εκπαίδευση νέων αγροτών σε θέματα καλλιεργειών τους (ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ) • Βιωματική εκπαίδευση και κατάρτιση στον πρωτογενή τομέα μέσω πρότυπων αγροκτημάτων. • Ενεργοποίηση δράσεων δια βίου μάθησης για τα επαγγέλματα της ενότητας 4.3.7 από το ΚΕΔΙΒΙΜ/ΠΘ.	• Σχεδιασμός προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης από δημόσια ΙΕΚ για τα επαγγέλματα της ενότητας 4.3.7 που δεν απαιτούν τίτλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. • Ριζική αναδιάρθρωση των σχημάτων εκπαίδευσης νέων αγροτών με την ανάπτυξη κατάλληλα χωροθετημένων δημόσιων

	Επιχειρηματική Κοινότητα *(Νέες Επιχειρήσεις, Μικρομεσαίες, Μεγάλες, Κοινωνικές)*	*Ερευνητική Κοινότητα* *(Πανεπιστήμια, Ερευνητικά Κέντρα)*	*Ενδιάμεσοι φορείς και λοιποί συμμέτοχοι* *(Αναπτυξιακές, Δημόσια Διοίκηση, Αυτοδιοίκηση, Κοινωνία των Πολιτών)*
	• Σχεδιασμός προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης από παρόχους του ιδιωτικού τομέα για τα επαγγέλματα της ενότητας 4.3.7 που δεν απαιτούν τίτλο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.	• Ενεργοποίηση δράσεων απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας για τα επαγγέλματα της ενότητας 4.3.7 που απαιτούν τίτλο πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.	υποδομών επαγγελματικής κατάρτισης με πιλοτικές γραμμές παραγωγής.
Μόχλευση Επενδύσεων	• Επενδύσεις τεχνολογικού εκσυγχρονισμού σε όλη την αλυσίδα αξίας (βλ. ενότητα 4.3.1 παρακάτω) • Επενδύσεις για την απόκτηση πιστοποιητικών διασφάλισης ποιότητας (ISO, HACCP). • Ίδρυση νέων επιχειρήσεων ή spin-offs κατά προτεραιότητα στους τομείς που αναφέρονται στις ενότητες 4.3.2-4.3.4.. • Επενδύσεις ενίσχυσης της αειφορίας του τομέα προτεραιότητας (βλ. ενότητα 4.3.5) • Επενδύσεις για τον ψηφιακό μετασχηματισμό (βλ. ενότητα 4.3.6)	• Εκτροφές γεννητόρων με υψηλό παραγωγικό δυναμικό και ανθεκτικότητα σε ζωονόσους. • Εξασφάλιση παραγωγής γενετικού υλικού για δενδρώδεις καλλιέργειες, αρωματικά-φαρμακευτικά φυτά, κηπευτικά και φυτά μεγάλης καλλιέργειας.	• Άρση αντικινήτρων για επενδύσεις σε αγροτουρισμό σε υφιστάμενες εκμεταλλεύσεις. • Δημόσια στήριξη της οικοτεχνίας με ανάπτυξη δομών υποστήριξης και εκθετηρίων (φυσικών ή ηλεκτρονικών) προϊόντων οικοτεχνίας.
Υποστήριξη εξωστρέφειας διεθνούς συνεργασίας	• Συνεργατικοί σχηματισμοί επιχειρήσεων των κλάδων τροφίμων και ποτών για την από κοινού προώθηση των προϊόντων τους σε νέες αγορές. • Κίνητρα συμμετοχής επιχειρήσεων του κλάδου τροφίμων και ποτών σε εκθέσεις και επιχειρηματικές αποστολές.		• Αγροδιατροφική σύμπραξη Θεσσαλίας

	Επιχειρηματική Κοινότητα *(Νέες Επιχειρήσεις, Μικρομεσαίες, Μεγάλες, Κοινωνικές)*	***Ερευνητική Κοινότητα*** *(Πανεπιστήμια, Ερευνητικά Κέντρα)*	***Ενδιάμεσοι φορείς και λοιποί συμμέτοχοι*** *(Αναπτυξιακές, Δημόσια Διοίκηση, Αυτοδιοίκηση, Κοινωνία των Πολιτών)*
	• Υποστήριξη εξαγωγικών επιχειρήσεων τροφίμων-ποτών-μεταποίησης αγροτικών προϊόντων για την απόκτηση ειδικών επισημάνσεων ή πιστοποιήσεων για προϊόντα που προορίζονται για χώρες εκτός ΕΕ.		

4.2 Περιφερειακές Απολήξεις ΕΤΑΚ για το Πρόγραμμα Θεσσαλία 2021-2027

Οι επιλεγμένες περιφερειακές απολήξεις για δράσεις έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας για το Αγροδιατροφικό Σύμπλεγμα αναλύονται στις ενότητες που ακολουθούν. **Η πρόταση του Μηχανισμού είναι ότι με δεδομένο το υπόλοιπο της δημόσιας δαπάνης για δράσεις ΕΤΑΚ από το Πρόγραμμα Θεσσαλία, και τις επιδόσεις στη ζήτηση όπως αναλύθηκε στην ενότητα 3.2, δεν υπάρχει λόγος να αναθεωρηθούν οι περιφερειακές απολήξεις.**

4.2.1 Ανάπτυξη καινοτόμων τροφίμων και ποτών

Στο πλαίσιο της περιφερειακής απόληξης «ανάπτυξη καινοτόμων τροφίμων και ποτών» υποστηρίζονται δραστηριότητες έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών στα πεδία της ανάπτυξης καινοτόμων τροφίμων ή ποτών, τροφίμων και ποτών που αξιοποιούν γηγενείς ποικιλίες, βιολειτουργικών τροφίμων, προϊόντων ειδικής διατροφής, τροφίμων με βελτιωμένα βιοδραστικά χαρακτηριστικά, τροφίμων με εναλλακτικές πηγές πρωτεϊνών, καθώς επίσης και υλικών συσκευασίας για την επιμήκυνση του χρόνου ζωής των τροφίμων.

Οι δραστηριότητες ΕΤΑΚ προς αυτή την κατεύθυνση βασίζονται στις παρακάτω προτεραιότητες της ΕΣΕΕ 2021-2027:

- 03.03 .02 Διατροφικές προσεγγίσεις μη μεταδιδόμενα νοσήματα (ενδεικτικά ενίσχυση του Ανοσοποιητικού συστήματος, πρόληψη της (παιδικής) παχυσαρκίας και συν νοσηρότητες με άλλες ασθένειες, εντερικό μικροβίωμα και διατροφή)
- 03.03 .03 Αξιοποίηση τεχνολογιών υψηλής απόδοσης και ανάλυσης (multi-omics, ενδεικτικά γενωμική, μεταγραφωμική, μεταβολομικη, μεταγονιδιωμστική κτλ.) στην διατροφή
- 03.03.04 Ανασύνθεση τροφίμων & Παραγωγή τροφίμων με βελτιωμένα βιοδραστικά χαρακτηριστικά (μείωση χρήσης πρόσθετων / βοηθητικών μέσων επεξεργασίας, αντιμετώπιση κοινών αιτιών των μη μεταδιδόμενων ασθενειών)
- 03.03.06 Εξατομικευμένη διατροφή για συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες:- Κάλυψη των αυξημένων διατροφικών και ειδικών αναγκών πληθυσμιακών ομάδων (ενδεικτικά παιδιά, γυναίκες σε εμμηνόπαυση, τρίτη ηλικία, αθλητές, vegan)
- 03.03.07 Βιολογική δράση συστατικών τροφίμων και υγεία (Αξιοποίηση της ελληνικής βιοποικιλότητας, προώθηση των παραδοσιακών ελληνικών προϊόντων για την πρόσληψη επαρκών θρεπτικών συστατικών και ανάδειξη εναλλακτικών πηγών πρωτεϊνών)
- 03.05.05 Αξιολόγηση και βελτίωση οργανοληπτικών χαρακτηριστικών (Ανάδειξη και αξιοποίηση συστατικών με άμεση επίδραση στα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά και μεθοδολογίες ενίσχυσης ή μείωσης αυτών σε όλα τα στάδια τη αλυσίδας, με στόχο την βελτίωση της ποιότητας ή/ και την δημιουργία νέων προϊόντων)
- 03.06.03 Προϊόντα υψηλής διατροφικής αξίας & βιωσιμότητα του φυσικού περιβάλλοντος: Ενίσχυση της φυσικής παραγωγής τροφίμων υψηλής διατροφικής αξίας που ανταποκρίνονται στο σύγχρονο τρόπο ζωής. Νέες προσεγγίσεις, μέθοδοι, τεχνολογίες για την παραγωγή ασφαλών τροφίμων υψηλής διατροφικής αξίας οι οποίες

σέβονται τη βιωσιμότητα του φυσικού περιβάλλοντος (Μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος, μείωση της χρήσης επιβλαβών χημικών και πρακτικών για τον άνθρωπο, τα ζώα και το υπόλοιπο φυσικό περιβάλλον, τοπικές αλυσίδες παραγωγής, αξιοποίηση παρα/υποπροϊόντων). Παραγωγή τροφίμων υψηλής διατροφικής αξίας και ενίσχυση διατροφικών μοντέλων που ανταποκρίνονται στο σύγχρονο τρόπο ζωής, προάγουν την υγεία και την ευζωία, βασίζονται στην καλύτερη αξιοποίηση των τοπικών/εθνικών πρώτων υλών ή/και των τοπικών/εθνικών παραγωγικών δυνατοτήτων και λαμβάνουν υπ' όψιν το φυσικό περιβάλλον και την κοινωνία αλλά και το τοπικό, εθνικό, διεθνές οικονομικό περιβάλλον

- 03.06.06 Μείωση της Σπατάλης τροφίμων σε όλα τα στάδια της παραγωγικής και εφοδιαστικής αλυσίδας
- 03.06.07 Βιώσιμη συσκευασία τροφίμων (Μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των συσκευασιών τροφίμων, Δημιουργία μοντέλων κόστους vs περιβαλλοντικής επίπτωσης συσκευασιών, Βελτίωση της τεχνολογίας συσκευασιών, Ανακυκλώσιμη συσκευασία, συσκευασία από φυσικούς πόρους, βιώσιμα υλικά συσκευασίας, βιοαποικοδομήσιμη συσκευασία)
- 03.06.08 Ανάπτυξη καινοτόμων εναλλακτικών πρωτεϊνούχων ζωοτροφών και διερεύνηση της χρήσης τους στη ζωική παραγωγή. Έμφαση στα εγχώρια καλλιεργούμενα είδη πρωτεϊνούχων φυτικών ειδών – ψυχανθή.

4.2.2 Βελτίωση της προστιθέμενης αξίας της γεωργικής παραγωγής

Στο πλαίσιο της περιφερειακής απόληξης «βελτίωση της προστιθέμενης αξίας της γεωργικής παραγωγής» υποστηρίζονται δραστηριότητες έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας στα πεδία της μείωσης εισροών και κόστους παραγωγής στη γεωργική παραγωγή, της εφαρμογής καινοτόμων καλλιεργητικών μεθόδων ή νέων καλλιεργειών, της προστασίας των καλλιεργούμενων εδαφών, της διαχείρισης και αξιοποίησης αποβλήτων και παραπροϊόντων της γεωργικής παραγωγής, της μείωσης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της γεωργικής παραγωγής και της τυποποίησης, πιστοποίησης και σήμανσης προϊόντων γεωργικής παραγωγής (ΠΟΠ/ΠΓΕ/Ισχυρισμοί Υγείας), της μελέτης της επίδρασης στην υγεία από την κατανάλωση προϊόντων ΠΟΠ/ΠΓΕ, της παραγωγής καινοτόμων ζωοτροφών, τη βέλτιστη αξιοποίηση των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών της Θεσσαλίας για την αύξηση της ανθεκτικότητας της ζωικής παραγωγής στην κλιματική αλλαγή, την αξιοποίηση των διαθέσιμων τεχνολογιών με παράλληλη ανάπτυξη νέων τεχνολογιών στις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, την αξιοποίηση υποπροϊόντων, παραπροϊόντων και αποβλήτων της ζωικής παραγωγή, την πολυτροφική υδατοκαλλιέργεια, την ανάδειξη της διατροφικής αξίας της Θεσσαλικής κουζίνας και την μετατροπή της σε τουριστικό προϊόν.

Οι δραστηριότητες ΕΤΑΚ προς αυτή την κατεύθυνση βασίζονται στις παρακάτω προτεραιότητες της ΕΣΕΕ 2021-2027:

- 03.01.03 Καινοτόμες και αναδυόμενες καλλιέργειες για την παραγωγή προϊόντων προστιθέμενης και μη αξίας (κτηνοτροφικές, βιομηχανικές, φαρμακευτικά, αρωματικά φυτά, φυτά πλούσια σε διατροφική αξία)
- 03.01.04 Καινοτόμες τεχνολογίες (διασφάλιση υγιεινής/ποιότητας, βελτίωση των κατεργασιών και επεξεργασιών, συστήματα ακριβείας, τεχνολογίες τηλεπισκόπησης, τεχνολογίες προηγμένων υλικών, συστήματα ήπιας διαχείρισης φυτικών προϊόντων,

διάγνωση και καταπολέμηση εχθρών και ασθενειών, συστήματα ολοκληρωμένης διαχείρισης παραγωγής και εκτροφής, συστήματα υποστήριξης λήψης απόφασης)

- 03.01.05 Ολιστική διαχείριση (αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής, βιολογική παραγωγή, βιο-δυναμικά και βιο-κυκλικά συστήματα, αξιοποίηση υπο-χρησιμοποιούμενων και παραπροϊόντων ελληνικών πρώτων υλών, πιστοποιούμενα συστήματα παραγωγής)
- (νέο στο 03.01) Βελτίωση Αποτελεσματικότητας Παραγωγής (Γεωργία ακριβείας, Προσαρμογές τεχνολογιών παραγωγής, Μείωση απορρίψεων και αξιοποίηση υποπροϊόντων)
- 03.02.01 Μείωση εισροών και κόστους παραγωγής
- 03.02.02 Εξοικονόμηση, ποιότητα και διαχείριση υδάτινων πόρων (καινοτόμες τεχνικές άρδευσης, υδάτινο αποτύπωμα καλλιεργειών και εκτροφών, προστασία από αγροχημικά)
- 03.02.03 Μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος (σε όλη την αγροδιατροφική αλυσίδα) συμπεριλαμβανομένων των εναλλακτικών πηγών ενέργειας
- 03.02.04 Προστασία του φυσικού πόρου έδαφος (μέτρα αντιμετώπισης διάβρωσης και χημικής ρύπανσης, μέτρα βελτίωσης βιολογικών και φυσικών χαρακτηριστικών των γεωργικών εδαφών)
- 03.02.05 Ορθολογική διαχείριση και αξιοποίηση αποβλήτων & παραπροϊόντων (Μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος, για παραγωγή ενέργειας και λοιπές χρήσεις)
- 03.02.06 Γεωργική και λειτουργική βιοποικιλότητα (π.χ. μίγματα φυτικών ειδών, εδαφική βιοποικιλότητα, μέθοδοι ενίσχυσης φυσικών εχθρών και επικονιαστών)
- 03.03.05 Μελέτες τυποποίησης, πιστοποίησης και σήμανσης αγροδιατροφικών προϊόντων

4.2.3 Διατήρηση-αξιολόγηση-ανάδειξη-βελτίωση του γενετικού υλικού γηγενών φυτών και αυτοχθόνων φυλών

Στο πλαίσιο της περιφερειακής απόληξης «διατήρηση-αξιολόγηση-ανάδειξη-βελτίωση του γηγενούς γενετικού υλικού» υποστηρίζονται δραστηριότητες έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας στα πεδία της ανάδειξης και βελτίωσης των χαρακτηριστικών του γενετικού υλικού (γηγενών φυτών και αυτοχθόνων φυλών ζώων και ιχθύων), ιδίως εν όψει των διαφαινόμενων κλιματικών κινδύνων (θερμοκρασία, έλλειψη νερού) και των σύγχρονων καταναλωτικών-διατροφικών αναγκών.

Οι δραστηριότητες ΕΤΑΚ προς αυτή την κατεύθυνση βασίζονται στις παρακάτω προτεραιότητες της ΕΣΕΕ 2021-2027:

- 03.01.01 Ανάδειξη και βελτίωση των χαρακτηριστικών των ελληνικών προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας τους
- 03.01.02 Αξιολόγηση, ανάδειξη και βελτίωση γενετικού υλικού (φυτικής και ζωικής προέλευσης με έμφαση στην αξιοποίηση του γηγενούς υλικού.
- 03.01.03 Συλλογή, Διατήρηση και Βελτίωση φυτογενετικών πόρων για τη δημιουργία νέων ποικιλιών κατάλληλων για τη βιώσιμη γεωργία, τις σύγχρονες διατροφικές ανάγκες και την κλιματική αλλαγή

- 03.01.04 Αξιολόγηση, περιγραφή και χαρακτηρισμός γενετικού υλικού σε διάφορα αγρο-κλιματικά περιβάλλοντα.

4.2.4 Καινοτόμες διαδικασίες βιώσιμης παραγωγής στη βιομηχανία τροφίμων και ποτών

Στο πλαίσιο της περιφερειακής απόληξης «καινοτόμες διαδικασίες βιώσιμης παραγωγής στη βιομηχανία τροφίμων και ποτών» υποστηρίζονται δραστηριότητες έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας στα πεδία της ανάπτυξης και εφαρμογής νέων και βιώσιμων τεχνολογιών στις διαδικασίες παραγωγής του κλάδου τροφίμων και ποτών, στην ολοκλήρωση της εφοδιαστικής αλυσίδας, και στην υιοθέτηση κυκλικών μοντέλων στις επιμέρους αλυσίδες αξίας.

Οι δραστηριότητες ΕΤΑΚ προς αυτή την κατεύθυνση βασίζονται στις παρακάτω προτεραιότητες της ΕΣΕΕ 2021-2027:

- 03.05.01 Σύγχρονες τεχνολογίες συσκευασίας, μεταποίησης, μετασυλλεκτικής συντήρησης αγροτικών προϊόντων και τροφίμων, ενεργή/ έξυπνη συσκευασία: Βιοδιασπώμενες και ανακυκλώσιμες πλαστικές συσκευασίες/ Μείωση πλαστικών συσκευασίας. Internet of Things (IoT) και άλλες «έξυπνες» εφαρμογές στις συσκευασίες. Συσκευασία που ενημερώνει τον καταναλωτή για την ασφάλεια του τρόφιμου. Ενεργή συσκευασία – βιοσυντήρηση.
- 03.05.02 Αξιοποίηση αναδυόμενων/ σύγχρονων τεχνολογιών (π.χ. IoT, Blockchain, A.I., Big data) σε όλη την αγροδιατροφική αλυσίδα (Συστήματα: πρωτογενούς παραγωγής, μεταποίησης, τυποποίησης, σήμανσης, συσκευασίας, πιστοποίησης, αποθήκευσης, διανομής, ιχνηλασιμότητας, ενημέρωσης καταναλωτών): Αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών (Blockchain, Internet of Things, Augmented Reality, Big data analytics, Machine learning etc.) για την εφαρμογή σύγχρονων συστημάτων ιχνηλασιμότητας, πιστοποίησης, αποθήκευσης και διανομής τροφίμων αλλά και συστημάτων ενημέρωσης των καταναλωτών. Χρήση αισθητήρων και υπηρεσιών Internet of Things και Data Analytics για την παρακολούθηση αποθηκών και διανομής (logistics) τροφίμων. Υλοποίηση υπηρεσιών ιχνηλασιμότητας και ψηφιακής πιστοποίησης από το «χωράφι στο ράφι» με ενσωμάτωση blockchain.
- 03.05.03 Ρομποτικά μηχανήματα και αυτοματισμοί
- 03.05.04 Βιοαισθητήρες, βιοτεχνολογικές μέθοδοι και συστήματα μικροβιακής ζύμωσης (Βιοαισθητήρες για τη διασφάλιση της ποιότητας της ασφάλειας και της αυθεντικότητας των τροφίμων στο χώρο της παραγωγής και της επεξεργασίας τους, βιοτεχνολογικές μέθοδοι και συστήματα μικροβιακής ζύμωσης)
- 03.05.06 Σύγχρονες τεχνολογίες μείωσης κόστους και αύξησης της παραγωγικότητας στην μεταποίηση τροφίμων
- 03.06.02 Βιώσιμη Παραγωγή & Ορθή Περιβαλλοντική Διαχείριση: Μείωση κατανάλωσης ενέργειας. Αξιοποίηση συστημάτων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Ορθολογική διαχείριση αποβλήτων. Εφαρμογή συστημάτων κυκλικής οικονομίας. Ανάπτυξη νέων προϊόντων με βάση το χαμηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Μετριασμός επιβάρυνσης περιβάλλοντος. Μείωση έκτακτων κινδύνων. Προώθηση της βιώσιμης κατανάλωσης τροφίμων στους καταναλωτές. Χρήση σύγχρονων τεχνολογιών παραγωγής βασισμένων στις ΤΠΕ, ώστε να καταστεί η παραγωγή πιο βιώσιμη από πλευράς καταναλισκόμενων

πόρων, υλικών και ενέργειας. Ψηφιακή παρακολούθηση και πιστοποίηση αειφόρων πρακτικών (χρήση ενέργειας, εκπομπές GHG).

- 03.06.03 Προϊόντα υψηλής διατροφικής αξίας & βιωσιμότητα του φυσικού περιβάλλοντος: Ενίσχυση της φυσικής παραγωγής τροφίμων υψηλής διατροφικής αξίας που ανταποκρίνονται στο σύγχρονο τρόπο ζωής. Νέες προσεγγίσεις, μέθοδοι, τεχνολογίες για την παραγωγή ασφαλών τροφίμων υψηλής διατροφικής αξίας οι οποίες σέβονται τη βιωσιμότητα του φυσικού περιβάλλοντος (Μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος, μείωση της χρήσης επιβλαβών χημικών και πρακτικών για τον άνθρωπο, τα ζώα και το υπόλοιπο φυσικό περιβάλλον, τοπικές αλυσίδες παραγωγής, αξιοποίηση παρα/υποπροϊόντων). Παραγωγή τροφίμων υψηλής διατροφικής αξίας και ενίσχυση διατροφικών μοντέλων που ανταποκρίνονται στο σύγχρονο τρόπο ζωής, προάγουν την υγεία και την ευζωία, βασίζονται στην καλύτερη αξιοποίηση των τοπικών/εθνικών πρώτων υλών ή/και των τοπικών/εθνικών παραγωγικών δυνατοτήτων και λαμβάνουν υπ' όψιν το φυσικό περιβάλλον και την κοινωνία αλλά και το τοπικό, εθνικό, διεθνές οικονομικό περιβάλλον
- 03.06.04 Κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα και αλυσίδες αξίας
- 03.06.05 Εφοδιαστική Αλυσίδα (Συμπεριλαμβάνονται παρεμβάσεις για εφοδιαστικές αλυσίδες για προϊόντα ιδιαίτερης σημασίας για τη χώρα, καθώς και εφοδιαστικών αλυσίδων που δεν αποκλείουν ευαίσθητες ομάδες)
- 03.06.06 Μείωση της σπατάλης τροφίμων σε όλα τα στάδια της παραγωγικής και εφοδιαστικής αλυσίδας
- 03.06.07 Βιώσιμη συσκευασία τροφίμων (Μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των συσκευασιών τροφίμων, Δημιουργία μοντέλων κόστους vs περιβαλλοντικής επίπτωσης συσκευασιών, Βελτίωση της τεχνολογίας συσκευασιών, Ανακυκλώσιμη συσκευασία, συσκευασία από φυσικούς πόρους, βιώσιμα υλικά συσκευασίας, βιοαποικοδομήσιμη συσκευασία)

4.2.5 Εξασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας & της ασφάλειας των τροφίμων

Στο πλαίσιο της περιφερειακής απόληξης «καινοτόμες διαδικασίες βιώσιμης παραγωγής στη βιομηχανία τροφίμων και ποτών» υποστηρίζονται δραστηριότητες έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας στα πεδία της μεγιστοποίησης της επιφάνειας εκτάσεων για τη φυτική και τη ζωική παραγωγή, της μείωσης των απωλειών παραγωγής στο χωράφι ή μετασυλλεκτικά, της αντιμετώπισης της νοθείας τροφίμων, των συστημάτων άμυνας τροφίμων και την ελαχιστοποίηση των κινδύνων της δημόσιας υγείας από την κατανάλωση προϊόντων φυτικής ή ζωικής προέλευσης (συμπεριλαμβανόμενων των ψαριών).

Οι δραστηριότητες ΕΤΑΚ προς αυτή την κατεύθυνση βασίζονται στις παρακάτω προτεραιότητες της ΕΣΕΕ 2021-2027:

- 03.01.05 Ολιστική διαχείριση (αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής, βιολογική παραγωγή, βιο-δυναμικά και βιο-κυκλικά συστήματα, αξιοποίηση υπο-χρησιμοποιούμενων και παραπροϊόντων ελληνικών πρώτων υλών, πιστοποιούμενα συστήματα παραγωγής)

- (νέο στο 03.02) Μοντέλα διακυβέρνησης της χρήσης γης με παραγωγική αξία (ανάκτηση εδαφών, επαναξιοποίηση εδαφών, αντιμετώπιση του ανταγωνισμού από τα φωτοβολταϊκά πάρκα), αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων / υποβαθμισμένων γαιών.
- 03.04.01 Τεχνολογίες 'αποτύπωσης' (παρακολούθησης/αποτίμησης) και βελτιστοποίησης της ασφάλειας τροφίμων, στρατηγικές για την αξιολόγηση της επικινδυνότητας: (α) Χρήση εργαλείων για την εναρμόνιση της σήμανσης των τροφίμων (συμπεριλαμβανομένου και του χρόνου ζωής – date marking) με την κείμενη νομοθεσία. (β) Εφαρμογή σε βιομηχανική κλίμακα 'νέων' ήπιων τεχνολογιών για την ποιότητα και ασφάλεια τροφίμων (νανο-τεχνολογία, εναλλακτικές ήπιες (μη θερμικές) επεξεργασίες) και διασύνδεση με κανονιστικό πλαίσιο. (γ) Νέα (φυσικά) συντηρητικά - αναζήτηση βιοδραστικών μορίων από αειφόρα (π.χ. υδάτινα) περιβάλλοντα – βιομετατροπή αποβλήτων - συνέχιση του green revolution/blue growth.
- 03.04.04 Εφαρμογή σύγχρονων εργαλείων στην ασφάλεια και ποιότητα τροφίμων. (α) Δράσεις για την εξάλειψη της απάτης & νοθείας στα τρόφιμα, μέσω της δυναμικής ιχνηλάτησης των πηγών διακινδύνευσης στην εφοδιαστική αλυσίδα τροφίμων. (β) Εύρεση γενετικών και ψηφιακών δεικτών/αποτυπωμάτων για την πιστοποίηση παραγωγής τροφίμων με πρακτικές που αποδεδειγμένα μεγιστοποιούν την ασφάλεια και αναδεικνύουν τα ιδιαίτερα εμπορικά (εθνικά και παραδοσιακά) συγκριτικά πλεονεκτήματά τους. - Ψηφιακός μετασχηματισμός της παρακολούθησης της ασφάλειας των τροφίμων. Ηλεκτρονικές πλατφόρμες εναρμόνισης και διαχείρισης μαζικών δεδομένων. (γ) Εφαρμογή τεχνολογιών αιχμής [βιοπληροφορική, ανάλυση μεγάλης βάσης δεδομένων (Big Data), τηλεπισκόπηση, Block chain technology, RFID tags, Internet of Things]. - Εφαρμογές ομικών τεχνολογιών στην Ασφάλεια των Τροφίμων: Γονιδιωματική (Whole Genome Sequencing/Next Generation Sequencing), Μεταγραφομική (FullmRNA-seq) & Πρωτεομική και μεταβολομική (MALDI-TOF).
- 03.04.05 Προσδιορισμός και διαχείριση υπαρχόντων και αναδυόμενων θεμάτων ασφάλειας των τροφίμων & Σύγχρονες στρατηγικές για την αξιολόγηση της επικινδυνότητας: (α) Προσδιορισμός των υφιστάμενων & αναδυόμενων κινδύνων (hazard analysis) και θεμάτων ασφάλειας των τροφίμων που στηρίζονται σε νέες τεχνολογίες αναζήτησης (software tools and database). (β) Επίδραση της κλιματικής αλλαγής στην επισιτιστική ασφάλεια τροφίμων μέσω των αναδυόμενων κινδύνων. (γ) Εκτίμηση της επικινδυνότητας χρησιμοποιώντας όλα τα διαθέσιμα δεδομένα σε παγκόσμια κλίμακα, τη νομοθεσία, τη βιβλιογραφία, την εμπειρία καθώς και τις ιδιαίτερες συνθήκες και στάδια επεξεργασίας, των μέτρων πρόληψης και παρακολούθησης των κινδύνων λαμβάνοντας υπόψη την ιστορικότητα των δεδομένων. (δ) Δομημένες στρατηγικές ασφάλειας στα τρόφιμα και σύγχρονα μοντέλα εφαρμογής και διαχείρισης του ρίσκου και της κρίσης βάσει δεικτών παρακολούθησης, αναθεώρησης και αξιολόγησης των κινδύνων.
- 03.04.06 Ομαλή λειτουργία κρίσιμων αλυσίδων εφοδιασμού υπό συνθήκες διαφόρων κρίσεων. Εξασφάλιση επάρκειας γενετικού υλικού των κυριότερων καλλιεργειών που σχετίζονται με την τροφική αλυσίδα.
- (νέο στο 03.05) Στρατηγικές και μοντέλα διαχείρισης και επιτήρησης γεωργικής παραγωγής που διασφαλίζουν τη δημόσια υγεία από τους κινδύνους (βιολογικούς και χημικούς) σε όλα τα στάδια της παραγωγής. Προστασία της δημόσιας υγείας από κινδύνους που απορρέουν από όλα τα στάδια της ζωικής παραγωγής με: α) Χρήση εργαλείων για τον έλεγχο της καταλληλότητας των ζωοτροφών (ανίχνευση αφλατοξινών,

φυτοφαρμάκων, διοξινών κ.α.), τον προσδιορισμό ζωονοτικών παραγόντων, τον έλεγχο φαρμακευτικών και τοξικών ουσιών στα παραγόμενα προϊόντα. β) Την εφαρμογή ορθών πρακτικών εκτροφής και διαχείρισης της υγείας των ζώων. γ) Κατάρτιση και εφαρμογή προγραμμάτων εξυγίανσης των επιβαρυμένων υγειονομικά κτηνοτροφικών μονάδων.

4.3 Προτεραιότητες στήριξης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων από το Πρόγραμμα Θεσσαλία 2021-2027

4.3.1 Τεχνολογικός εκσυγχρονισμός

Ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός μέσω επενδύσεων υπήρξε ο βασικός μηχανισμός υιοθέτησης καινοτομιών από τις επιχειρήσεις του τομέα προτεραιότητας κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο. Η ΘΟΕ έχει επισημάνει τις ακόλουθες προτεραιότητες προς στήριξη του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων στο Αγροδιατροφικό Σύμπλεγμα:

- Εφαρμογή τεχνολογιών μείωσης του κόστους και αύξησης της παραγωγικότητας στην μεταποίηση τροφίμων.
- Εφαρμογή καινοτόμων τεχνολογιών για τη διασφάλιση υγιεινής/ποιότητας των προϊόντων του πρωτογενή τομέα και των τροφίμων/ποτών, τη βελτίωση της αποδοτικότητας των κατεργασιών και επεξεργασιών, εφαρμογή συστημάτων ακριβείας, εφαρμογή προηγμένων υλικών, εφαρμογή συστημάτων ήπιας διαχείρισης φυτικών προϊόντων, εφαρμογή συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης παραγωγής και εκτροφής, και εφαρμογή συστήματων υποστήριξης λήψης αποφάσεων.
- Εφαρμογή συστημάτων και διεργασιών για την μείωση των εισροών (συμπεριλαμβανομένου του νερού και της ενέργειας) και του κόστους παραγωγής.
- Εφαρμογή συστημάτων μείωσης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος (συμπεριλαμβανομένης της υιοθέτησης εναλλακτικών πηγών ενέργειας, επεξεργασίας αποβλήτων, κ.ά.α.)
- Εφαρμογή συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας και της υγιεινής των τροφίμων και ποτών.
- Μελέτες τυποποίησης, πιστοποίησης και σήμανσης αγροδιατροφικών προϊόντων.
- Εφαρμογή νέων μεθόδων συσκευασίας, μεταποίησης, μετασυλλεκτικής συντήρησης αγροτικών προϊόντων και τροφίμων, ενεργή/ έξυπνη συσκευασία, μείωση των πλαστικών συσκευασιών.
- Μελέτες αποτυπώματος άνθρακα στη νομαδική μελισσοκομία της Θεσσαλίας.

4.3.2 Υποστήριξη της ανάπτυξης νέων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας

Η Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη & Καινοτομία σε συνδυασμό με επιχειρηματικές επενδύσεις μπορούν να οδηγήσουν σε ανάπτυξη νέων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας στο Αγροδιατροφικό Σύμπλεγμα. Επισημαίνουμε τις ακόλουθες προτεραιότητες προς υποστήριξη νεοσύστατων επιχειρήσεων στο Αγροδιατροφικό Σύμπλεγμα:

- Ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών ή συστημάτων σχετικών με τη γεωργία, την κτηνοτροφία και τη βιομηχανία τροφίμων και ποτών.
- Ανάπτυξη καινοτόμων βιοτεχνολογικών εφαρμογών στο πεδίο των τροφίμων
- Ανάπτυξη καινοτόμων βιοτεχνολογικών εφαρμογών στο πεδίο της αξιοποίησης υποπροϊόντων ή παραπροϊόντων της αλυσίδας αξίας των τροφίμων.
- Εταιρείες του κλάδου βιολειτουργικών τροφίμων.
- Κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις που εφαρμόζουν μοντέλα περιορισμού της σπατάλης τροφίμων.
- Εργαστήρια αναλύσεων τροφίμων, ποτών και νερού.
- Φυτώρια δένδρων και αρωματικών-φαρμακευτικών φυτών. Αναπολλαπλασιασμός πιστοποιημένου φυτικού γενετικού υλικού.
- Πυρήνες γεννητόρων ελληνικών φυλών ζώων.
- Επιχειρήσεις παραγωγής πιστοποιημένου πολλαπλασιαστικού υλικού.
- Επιχειρήσεις παραγωγής ζωοτροφών με αξιοποίηση καρπών του δάσους (π.χ., βελανίδια, γκόρτσα, κ.ά.α.)
- Επιχειρήσεις αξιοποίησης υπολειμμάτων τροφών ή ληγμένων προϊόντων για εξαγωγή πρωτεϊνών, τόσο για ανθρώπινη κατανάλωση όσο και για ζωοτροφές.
- Επιχειρήσεις εξαγωγής ή παραγωγής μικροβιακής πρωτεΐνης (μυκοπρωτεΐνη)
- Επιχειρήσεις παραγωγής μικρο-οργανισμών για ζύμωση (καλλιέργειες εκκίνησης) και προβιοτικών.
- Αειφορικά υδροκαλλιεργητικά πάρκα.
- Μεταποίηση τροφίμων & ποτών

4.3.3 Υποστήριξη της μετάβασης από παρακμάζουσες δραστηριότητες σε νέες

Παρακμάζουσες δραστηριότητες μπορούν να μετασχηματιστούν σε νέες αξιοποιώντας υφιστάμενες ικανότητες σε έρευνα και ανάπτυξη, τεχνολογία, τεχνογνωσία και ειδικές, ιδίως άυλες, γνώσεις που υπάρχουν ήδη στη Θεσσαλία. Επισημαίνουμε τις ακόλουθες δυνατότητες μετάβασης από παρακμάζουσες σε νέες δραστηριότητες στο Αγροδιατροφικό Σύμπλεγμα:

- Αγροτουρισμός: Αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων αγροτικών υποδομών για την ανάδειξη της μακράς παράδοσης της Θεσσαλίας στον πρωτογενή τομέα (ενδεικτικά αναφέρονται: νερόμυλοι, παραδοσιακά κοινοτικά τυροκομεία, στάβλοι αιγοπροβάτων.)
- Αγροτουρισμός: Αξιοποίηση ανενεργών κτιριακών εγκαταστάσεων αγροτικών συνεταιρισμών (πχ αποθήκες δημητριακών) και μετατροπή τους σε αγροτικά μουσεία με δυνατότητα βιωματικής εκπαίδευσης σε παραδοσιακές τεχνικές παρασκευής προϊόντων

4.3.4 Παράπλευρη διαφοροποίηση

Η παράπλευρη διαφοροποίηση αφορά σε πιθανές συνέργειες (οικονομίες κλίμακας, δευτερογενείς επιδράσεις) που είναι πιθανό να υλοποιηθούν ανάμεσα σε έναν υφιστάμενο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας που είναι ήδη καθιερωμένος και σε έναν άλλο που είναι

καινούριος και, ακόμα, αναπτυσσόμενος. Οι συνέργειες μεταξύ τους, σε γενικές γραμμές, θα καταλήξουν σε μια συνεχή ροή πόρων προς μια νέα δραστηριότητα, ελκυστική και κερδοφόρα.

Επισημαίνουμε τις ακόλουθες προτεραιότητες προς υποστήριξη της παράπλευρης διαφοροποίησης στο Αγροδιατροφικό Σύμπλεγμα:

- Οι υπηρεσίες τουρισμού και εστίασης των τουριστικών προορισμών της Θεσσαλίας, να συνδεθούν με την ποιοτική παραγωγή Θεσσαλικών προϊόντων, είτε απευθείας με τον παραγωγό είτε μέσω αγροδιατροφικών επιχειρήσεων της Θεσσαλίας.

4.3.5 Αειφορία, ανθεκτικότητα και υποστήριξη της Πράσινης Μετάβασης

Επισημαίνουμε τις ακόλουθες προτεραιότητες προς υποστήριξη της αειφορίας, της ανθεκτικότητας και της Πράσινης Μετάβασης στο Αγροδιατροφικό Σύμπλεγμα:

- Εφαρμογή συστημάτων και διεργασιών για την μείωση των εισροών (συμπεριλαμβανομένου του νερού και της ενέργειας) και του κόστους παραγωγής.
- Εφαρμογή συστημάτων μείωσης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος (συμπεριλαμβανομένης της υιοθέτησης εναλλακτικών πηγών ενέργειας, επεξεργασίας αποβλήτων, κ.ά.α.)
- Εφαρμογή μεθόδων συσκευασίας για τη μείωση των πλαστικών συσκευασιών.
- Εφαρμογή μεθόδων ανακύκλωσης συσκευασιών αγροχημικών.
- Εφαρμογή μεθόδων για τη μείωση των απορρίψεων και την αξιοποίηση υποπροϊόντων ή παραπροϊόντων σε όλα τα στάδια της αλυσίδας αξίας.
- Εφαρμογή μεθόδων για το σχεδιασμό βιοκλιματικών κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και την ενεργειακή αναβάθμιση των υφιστάμενων, με στόχο την ανθεκτικότητα του ζωικού πληθυσμού στην κλιματική αλλαγή και την εξοικονόμηση ενέργειας.
- Εφαρμογή φωτοβολταϊκών συστημάτων στέγης στις εγκαταστάσεις των κτηνοτροφικών επιχειρήσεων.
- Εφαρμογή μεθόδων παραγωγής προϊόντων από δευτερογενή υλικά εφαρμόζοντας τις αρχές της κυκλικής οικονομίας.

4.3.6 Ψηφιακός Μετασχηματισμός

Επισημαίνουμε τις ακόλουθες προτεραιότητες προς υποστήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού στο Αγροδιατροφικό Σύμπλεγμα:

- Εφαρμογή συστημάτων γεωργίας ακριβείας
- Εφαρμογή συστημάτων ιχνηλάτησης στην εφοδιαστική αλυσίδα των γεωργικών προϊόντων, τροφίμων και ποτών
- Εφαρμογή συστημάτων διαχείρισης της εφοδιαστικής αλυσίδας
- Εφαρμογή ψηφιακών τεχνολογιών (π.χ., Internet of Things, RFID, κ.ά.α.) στη συσκευασία, αποθήκευση, συντήρηση, διακίνηση και πιστοποίηση αγροδιατροφικών προϊόντων.
- Εφαρμογή ρομποτικών συστημάτων στην παραγωγή.

4.3.7 Δεξιότητες & Ανθρώπινοι Πόροι

Τα παρακάτω επαγγέλματα κατά ESCO σχετίζονται με τις περιφερειακές απολήξεις του Αγροδιατροφικού Συμπλέγματος και συνιστούν τον πυρήνα γύρω από τον οποίο θα επικεντρωθούν οι παρεμβάσεις ενίσχυσης δεξιοτήτων και αναβάθμισης ανθρώπινων πόρων:

Πίνακας 10 Επαγγέλματα που εμπλέκονται με τον Τομέα Προτεραιότητας.

Στελέχη & Επαγγελματίες	*Τεχνικοί*	*Ειδικευμένοι τεχνίτες*	*Χειριστές & λοιποί*
• 1311 - Διευθυντές παραγωγής στη γεωργία και στη δασοκομία • 1312 - Διευθυντές παραγωγής στην υδατοκαλλιέργεια και στην αλιεία • 2113 – Χημικοί • 2131 - Βιολόγοι, βοτανολόγοι, ζωολόγοι και ασκούντες συναφή επαγγέλματα • 2132 - Σύμβουλοι γεωργίας, δασοκομίας και αλιείας (γεωπόνοι, δασολόγοι, ιχθυολόγοι) • 2133 - Επαγγελματίες προστασίας του περιβάλλοντος • 2141 -Μηχανικοί βιομηχανίας και παραγωγής • 2143 – Μηχανικοί περιβάλλοντος • 2144 – Μηχανολόγοι μηχανικοί • 2145 – Χημικοί μηχανικοί • 2250 – Κτηνίατροι • 6XXX—Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς με εξαίρεση το 63XX (για ίδια κατανάλωση)	• 3122-Επόπτες μεταποιητικών μονάδων • 3240 - Τεχνικοί και βοηθοί κτηνιάτρων • 3141- Τεχνικοί των επιστημών της ζωής (εξαιρουμένων των ιατρικών) • 3142-Τεχνικοί γεωργίας • 3143 - Τεχνικοί δασοκομίας	• 7511 Σφαγείς, επεξεργαστές κρεάτων και αλιευμάτων και ασκούντες συναφή επαγγέλματα επεξεργασίας τροφίμων • 7512 -Αρτοποιοί, ζαχαροπλάστες • 7513 -Παρασκευαστές γαλακτοκομικών προϊόντων • 7514 -Συντηρητές φρούτων, λαχανικών και ασκούντες συναφή επαγγέλματα • 7515 -Δοκιμαστές και αξιολογητές τροφίμων και ποτών	• 8160- Χειριστές μηχανών παραγωγής ειδών διατροφής και συναφών προϊόντων (όλες οι υποκατηγορίες) • 8183- Χειριστές μηχανών συσκευασίας, εμφιάλωσης και επικόλλησης ετικετών • 8341- Χειριστές κινητού αγροτικού και δασοκομικού εξοπλισμού • 9211- Ανειδίκευτοι εργάτες γεωργίας • 9212-Ανειδίκευτοι εργάτες κτηνοτροφίας • 9213- Ανειδίκευτοι εργάτες μεικτών γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων • 9216- Ανειδίκευτοι εργάτες αλιείας και υδατοκαλλιέργειας

4.4 Εργαλεία πολιτικής

Για την υλοποίηση των παρεμβάσεων που αναφέρθηκαν στις προηγούμενες ενότητες απαιτούνται τα ακόλουθα εργαλεία πολιτικής:

1. Επενδύσεις σε υποδομές για Έρευνα
2. Συνεργατικά έργα έρευνας και καινοτομίας
3. Έργα έρευνας στις επιχειρήσεις
4. Έργα πειραματικής ανάπτυξης και υποστήριξης καινοτομίας στις επιχειρήσεις
5. Υποστηρικτικά μέτρα για την καινοτομία (κουπόνια καινοτομίας, επιδεικτικά έργα, συνεργατικοί σχηματισμοί)
6. Έργα ανάπτυξης δεξιοτήτων
7. Έργα υποστήριξης επιχειρηματικών επενδύσεων
8. Δημόσιες επενδύσεις

Έχοντας υπόψη την ανάλυση που προηγήθηκε στην ενότητα 3.1 παραπάνω, ο Μηχανισμός προτείνει μία ακόμα πρόσκληση για συνεργατικά έργα έρευνας και καινοτομίας μέχρι το τέλος της προγραμματικής περιόδου και συστήνει πρώτον, να προβλεφθούν εκ των προτέρων κατανομές δημόσιας δαπάνης για καθένα από τους τομείς προτεραιότητας και δεύτερον, να αυξηθεί η βαρύτητα των επιπτώσεων κάθε σχεδίου στην αξιολόγηση των προτάσεων.

4.5 Ζητήματα θεσμικού και κανονιστικού πλαισίου

Κατά τη διαδικασία του πρώτου κύκλου της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης τέθηκαν τα ακόλουθα θέματα που απαιτούν θεσμικές ή νομοθετικές ή άλλου είδους παρεμβάσεις εθνικής κλίμακας:

1. Σχετικά με τον αγροτουρισμό, αναφέρθηκε ότι με βάση το υφιστάμενο πλαίσιο, εφόσον λειτουργήσει αντίστοιχη μονάδα εντός της εκμετάλλευσης υπάρχει κίνδυνος τα έσοδα από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα να οδηγήσουν στην απώλεια της ιδιότητας του κατ' επάγγελμα αγρότη. Συνεπώς, πρέπει να αρθούν τα κανονιστικά αντικίνητρα.
2. Συζητήθηκε το θέμα της ανάπτυξης δεξιοτήτων στο Αγροδιατροφικό Σύμπλεγμα και τονίστηκε η έλλειψη μίας αξιόπιστης και αναγνωρίσιμης από την αγορά διαδικασίας πιστοποίησης για την άτυπη κατάρτιση.
3. Αναφέρθηκε η ανάγκη δημόσιας τεχνικής στήριξης από γεωπόνους προς ομάδες παραγωγών κατά γεωγραφικές ζώνες, ανάλογα με το είδος των καλλιεργειών/εκμεταλλεύσεων.
4. Αναφέρθηκε ότι τα σχήματα εκπαίδευσης νέων αγροτών που εφαρμόστηκαν ως προαπαίτηση για τα Σχέδια Βελτίωσης του ΠΑΑ 2014-2020 δεν ήταν αποτελεσματικά. Ως εκ τούτου, απαιτείται νέα προσέγγιση στην εκπαίδευση νέων αγροτών με κύκλους 150 ωρών στο πλαίσιο των οποίων θα εφαρμόζεται και πρακτική άσκηση (κατά το υπόδειγμα που εφαρμόζει η Αμερικανική Γεωργική Σχολή Θεσσαλονίκης). Αυτό απαιτεί

κατάλληλα χωροθετημένες δημόσιες υποδομές εκπαίδευσης με πιλοτικές γραμμές παραγωγής.

5. Προτάθηκε η πριμοδότηση νέων επιχειρηματιών (π.χ., ηλικίας < 35 ετών) για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων ώστε να μπορέσει να διατηρηθεί στη Θεσσαλία κομμάτι του πληθυσμού παραγωγικής ηλικίας και να ασχοληθεί επιχειρηματικά στην περιοχή του.
6. Προτάθηκε η πριμοδότηση επενδύσεων σε πληγείσες περιοχές (πλημμύρες, πυρκαγιές) για να ενισχυθούν κατά προτεραιότητα επενδυτικά σχέδια ανασυγκρότησης ή νέων επενδύσεων.
7. Τονίστηκε η ανάγκη για την οριοθέτηση των βοσκοτόπων.
8. Τονίστηκε η σημασία της ενσωμάτωσης ειδικών προβλέψεων για προτίμηση τοπικών προϊόντων σε προκηρύξεις δημοσίων διαγωνισμών (π.χ., Νοσοκομείων, Ενόπλων Δυνάμεων, κ.ά.α.) και αναφέρθηκαν πολλά παραδείγματα όπου οι προδιαγραφές δεν συνάδουν με το κόστος, ούτε γίνονται έλεγχοι για το αν το παραληφθέν τελικά είδος καλύπτει τις προδιαγραφές (π.χ., προμήθεια θυμαρίσιου μελιού από Δημόσιο Νοσοκομείο με όρους χαμηλότερου κόστους και μέγιστη τιμή μονάδας -50% του πραγματικού κόστους).

RIS3 THESSALY

Ινστιτούτο Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας

INNOVATIA SYSTEMS

THE FACTORY IKE

Συνδεθείτε μαζί μας

www.ris3thessaly.gr

ris3@thessaly.gov.gr